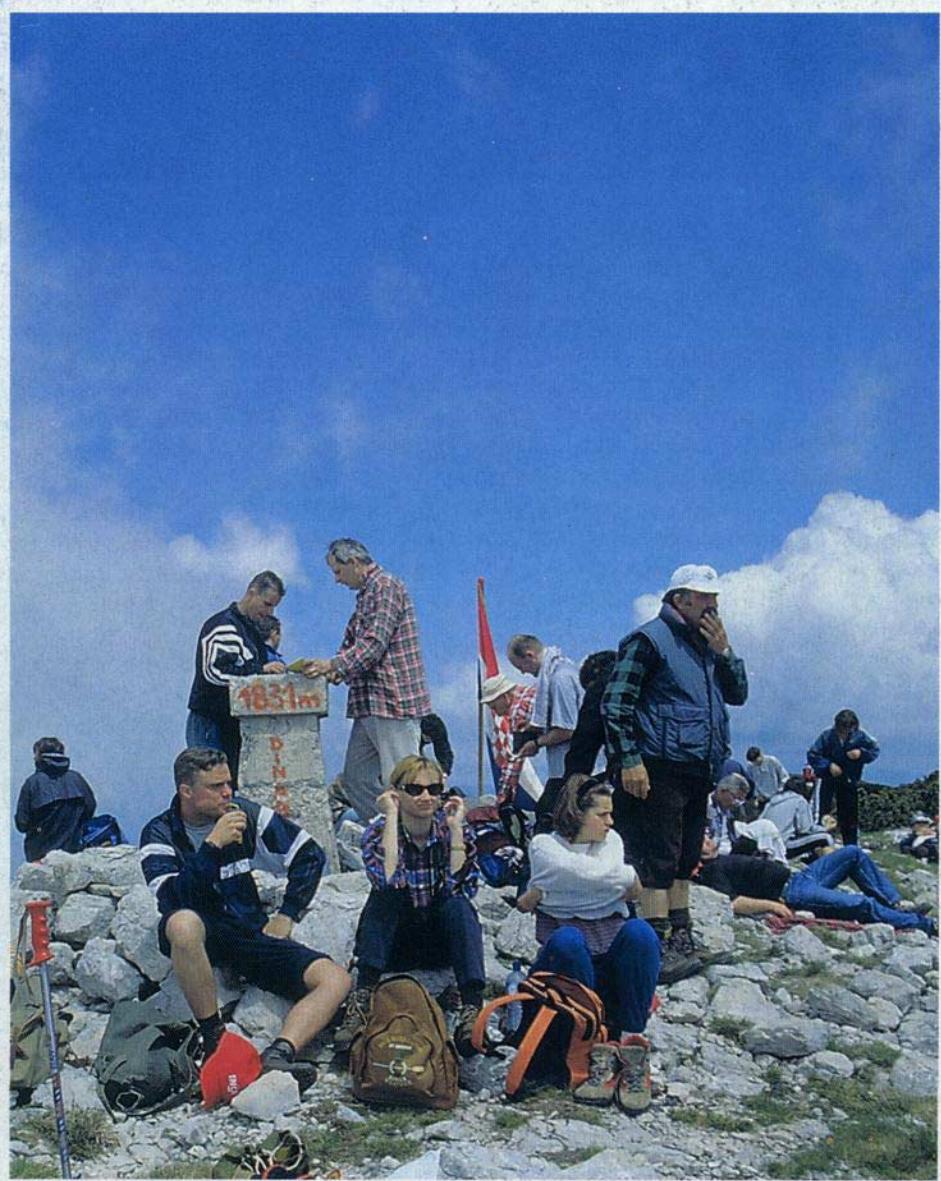

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

GODIŠTE 90

LIPANJ
1998

Lipanj 1998
June 1998

Broj 6
Number 6

Godište 90
Volume 90

SADRŽAJ

Slika na naslovnici:
Dinara na Dan
državnosti
Foto: Darko Berljak

Nikola Aleksić: Proslavljeni stoljetnica "Hrvatskog planinara"	161
Ivan Milas: Dom na Bijelim stijenama	163
Smilja Petričević: Vlaški grad	165
Toni Brožić: Sklonište pod Vlaškim gradom	167
Mladen Postružnik: Ekspedicija "Tragom braće Seljan"	169
Prof. Krunoslav Milas: Do Gospe mirisom vriska i kadulje.	171
Alan Čaplar: Kako smo glumili planinare	174
Darko Berljak: Na najvišem vrhu Hrvatske povodom Dana državnosti.	176
Vlado Božić: Hrvatski speleološki dubinski rekordi II.	178
Tko je tko u hrvatskom planinarstvu	184
Planinarstvo u tisku	185
Zaštita prirode	185
Speleologija	187
In memoriam	188
Vijesti	189

GLAVNI I OGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 ZAGREB, Vlaška 12, tel i faks 01/48-16-558
UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Tomislav Čanić, Alan Čaplar, Jakša Kopić, prof. Krunoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22, tel., fax i automatska sekretarica 01/48 24 142, mobitel 098 283 709, e-mail adresa: hps@zg.tel.hr

NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno.

GRAFIČKI UREDNIK: Senaid Serdarević Seno.

UNOSTEKSTA I KOMPJUTORSKA OBRADA: Naklada MD.

TISAK: Tiskara "Spiridion Brusina", vl. Danica i Ante Pelivan, Lomnica Donja, Velika Gorica.

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s preredom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapositiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Pretplata za 1998. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236. Važno! Na uplatnici treba u rubrici "Poziv na broj" upisati svoj pretplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavača ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. On se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjerka. Umjesto toga može se uredništvu poslati fotokopiju uplatnice ili drugi primjerak "Posebne uplatnice". Tako će postupiti i novi pretplatnici koji još nemaju pretplatnički broj.

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

Na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92/-9201 od 16. 3. 1992.) ovaj se časopis preporuča kao neobvezno štivo u školama.

PROSLAVLJENA STOLJETNICA "HRVATSKOG PLANINARA"

Starogradska vijećnica u Čirilometodskoj ulici na zagrebačkom Gornjem gradu, bila je 3. lipnja svjedokom jednoga nesvakidašnjeg dogadaja: obilježavanja stote obljetnice izlaženja časopisa "Hrvatski planinar". Oko stotinjak poklonika, uglavnom čitatelja i suradnika, s velikim je zanimanjem pratilo prigodni program. Nakon uvodnog govora predsjednika Izvršnog odbora HPS Vladimira Novaka (slika dolje), u kojem je među ostalim naglasio da je "Hrvatski planinar" jedini časopis u Hrvatskoj koji već sto godina izlazi pod istim imenom i s istim programom kao i danas, uslijedio je naizmjenično govorni i muzički dio. Članovi Uredničkog odbora prof. Krunoslav Milas i dr. Srećko Božičević recitirali su uvodni članak prvog broja "Hrvatskog planinara". Urednik časopisa dr. Željko Poljak pripremio je polsatni prikaz stoljetnog izlaženja "Hrvatskog planinara", njegovih suradnika i urednika te drugih planinarskih izdanja koja su objavljivala planinarsku tematiku, uz projekciju povijes-

nih diapositiva. U programu su nastupili: zbor "Zagrebački koralisti" s pjesmom "S Bijelih stijena", violinistica Saša Borčić, članica HPD "Kapela" s Bachovom kompozicijom "Chacone" u d-molu i "Mali planinari" - dječja plesno-dramska skupina DeEnDi pod vodstvom Vladimira Jagarića.

Urednik i IO HSP prisjetili su se većine nekadašnjih suradnika, kojima su uručene prigodne zahvalnice.

Na domjenku, kojem su prisustvovali skoro svi prisutni, bilo je vrlo živo: prepoznавали su se stari poznanici i upoznavali s novim poklonicima časopisa, razmjenjivale su se planinarske informacije, a pitanja, prijedloga, pohvala i pokuda upućenih dužnosnicima HPS bilo je na pretek. Da ih spomenem nekoliko.

- Jedan meni nepoznati planinar, glasno je komentirao "Poštujem povijest i starost, ali svaka čast organizatorima da su u program uključili i našu planinarsku budućnost - mlade planinare".

Zbor "Zagrebački koralisti na proslavi stoljećnice

- Najviše komentra bilo je na račun izostanka televizije, radija, novina i dužnosnika državnih i sportskih tijela. Čak su se čuli i komentari, da im Savez nije poslao poziv. Nakon objašnjenja dužnosnika HPS, da je osim poziva u časopisu, poslano i 150 pojedinačnih poziva s priloženim jubilarnim brojem, uslijedili su još žešći komentari (npr. Hrvatskom olimpijskom odboru poslana su čak četiri poziva za najviše dužnosnike). No, po starom poznatom običaju svima njima je izgleda važnija lijeva noga ili ruka devizno plaćenih športaša, nego stoljetnica planinarskog, sportskog i kulturnog

časopisa.

- Zanimljiva su bila i pitanja "šparnih" planinarskih dužnosnika - otkud Savezu sredstva za ovu svečanost, najam vjećnice i domjenak? Odgovor je bio više nego zadovoljavajući: dvorana je dobivena na korištenje besplatno (HVALA GRADSKOM POG-LAVARSTVU), a domjenak je organiziran u saveznoj režiji od nabavke, dovoza, aranžiranja i na kraju pospremanja, u kojem su sudjelovali urednik, predsjednik IO, tajnik i nekošiko članova IO i GSS HPS.

Tekst i snimci Nikola Aleksić

Dječja plesno-dramska skupina DeEnDi - naša budućnost!

DOM NA BIJELIM STIJENAMA

Hirčeva je kuća otvorena prije točno sedamdeset godina

IVAN MILAS, Zagreb

Ove se godine navršava sedamdeset godina kako je otvorena prva planinarska kuća na Bijelim stijenama. Prilika je to da se podsjetimo na događaje i ljudi iz ne tako davne prošlosti koji su pridonijeli kako upoznavanju tog područja, tako i graditeljskoj planinarskoj djelatnosti.

"*Bijele stijene, okružene gustom i neprohodnom prašumom, bile su dugo terra incognita. Tu bijaše leglo i brlog medvjeda i vukova. Tako su one i ostale nedirnute u svom iskonskom prirodnom djevičanstvu sve do prije pola vijeka... Na njih su rješito uzlazili tek lugari, a još rjeđe šumari...*" priča nam J. Pasarić u svom članku "Znamenitost Bijelih stijena" (HP 1928, str. 103 i 104) i nastavlja:

"*Sa Begove staze do Boca na zapadnom kraju prvi je otkrio nogostup nadlugar Mihelčić iz Begovog Razdolja, koji je prije 50 godina vodio na Bijele stijene glasovitog i vrlo zaslужnog hrvatskog planinara i botaničara pok. Dragutina Hirca, koji*

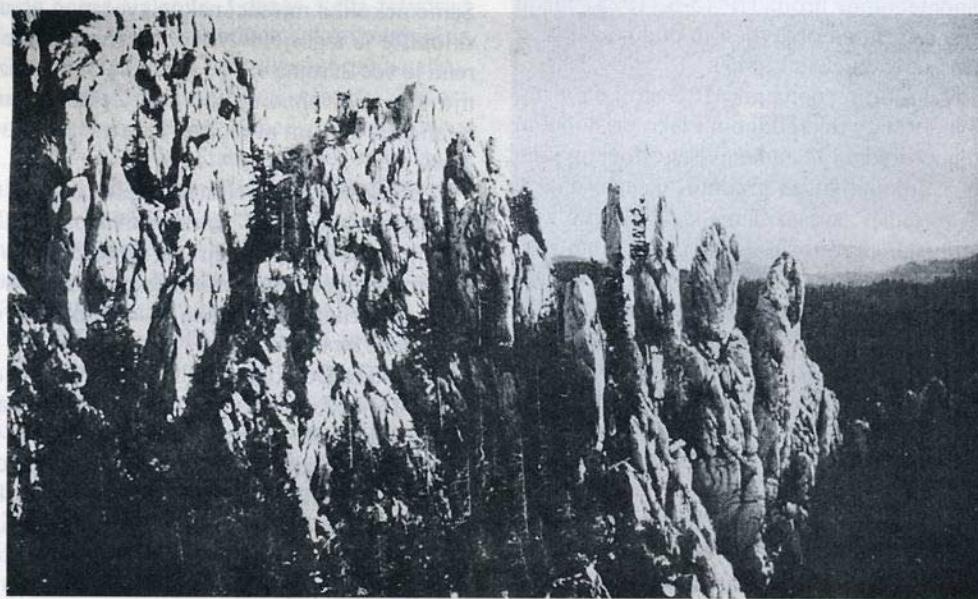
je prvi opisao Bijele stijene u svojoj knjizi Gorski kotar... Time je Dragutin Hirc Bijele stijene otkrio planinarima i prirodoslovциma. Zato treba da se nova planinarska kuća prozove njegovim imenom..."

Na kraju Pasarić zaključuje: "To su, eto, razlozi koji su ponukali HPD da pod najvišim vrhom Bijelih stijena, u toj postojbini svilenog runolista i sivog medvjeda podigne novu planinarsku kuću..."

Prije nekoliko godina prijatelj mi je poklonio razglednicu.

- Stara je i meni nije važna - rekao mi je. - Vjerujem da je tebi zanimljiva jer i tako stalno ideš na te Bijele stijene.

Na crnobijeloj slici poznati je motiv vrha Bijelih stijena (slika dolje), na koje se nastavlja pet okomitih stijena (poznati prsti). Poledina razglednice svakako je zanimljivija; to je pozivnica za svečano otvorenje kuće: "Hrvatsko Planinarsko društvo

Tiskanica

Bijele Stijene, Istočni Kukovi (1.335 m)
Snimio dr. I. Poljak

Hrvatsko Planinarsko Društvo

otvara na Duhove (27. svibnja) o. g.

novu planinarsku kuću
na Bijelim Stijenama

pa Vas ovime na otvorene najučitljive poziva.

Odlazak kamionima od želj. postaje Ogulin 27. o. mj. u 9 sati u jutro do Jasenka (26 km.), pa Vas molimo, da prema tome udesite Vas dolazak u Ogulin.

Središnji upravni odbor
Hrvatskog planinarskog društva.

(Podružnice neka prijave broj učestnika do 17. o. mj.)

Hrvatsko Planinarsko Društvo, središnjica Zagreb

P. - J.

Jurelija Majsch

supr. Šef-a stanice

Prijedor
Bosna

otvara na Duhove (27. svibnja) ove godine novu planinarsku kuću na Bijelim stijenama, pa vas ovime na otvorene najučitljive poziva. Odlazak kamionima od želj. postaje Ogulin 27. o. mj. u 9. satu u jutro do Jasenka." i potpis: Središnji upravni odbor HPD.

U već spomenutom broju HP (5-6, 1928) među društvenim vijestima objavljen je poduzi zapis sa samog otvorenja kuće (str. 149):

"Taj novi kulturni spomenik HPD stoji na visini od 1300 m i to na vrlo zgodnom i lako pristupnom mjestu u neposrednoj blizini najvišeg istočnog vrha (1.335 m). Inicijativu za gradnju te kuće dao je bivši predsjednik i začasni član g. dr. I. Krajač, koji je kao ministar pretpriješte godine državnom potporom (25.000 d.) omogućio njezinu brzu izvedbu. Kuća je bila dogotovljena potkraj jeseni prošle godine, ali proslava otvorenja nije se mogla tada obaviti nego je odgođena do ovogodišnjega proljeća. Tako je nova kuća svečanim činom otvorena tek na Duhove."

Kuća je uskoro postala popularna i često posjećivana. Ali, u vlasti kojom Bijele stijene obiluju, ubrzano je počela propadati. Zanesenjaci iz PD "Rade Končar", koji su 1961. preuzeли brigu o kući, donijeli su 1963. godine odluku o izgradnji novog objekta. Iste su godine započeli s gradnjom kuće, a

"Hirčovo sklonište" je postupno rušeno. Materijal se dijelom koristio za izgradnju nove kuće, koja je svečano otvorena 4. srpnja 1968. godine, četrdeset godina nakon otvaranja prve kuće.

Zbog povećanih potreba, 1972. je godine u neposrednoj blizini kuće započela i gradnja skloništa. Samo nekoliko mjeseci nakon svečanog otvaranja, sklonište je izgorjelo. Novo i veće sklonište otvoreno je već 2. rujna 1976. godine. Ponovnu izgradnju vrlo je živahno opisao pok. Želimir Kantura - Krampus, u svom putopisu "Dan kada su ljudi bili konji" (NP 5-6/1978).

O objektima na Bijelim stijenama i danas se briče isto društvo (1993. preimenovano u HPD "Kapela"). Kuća je elektrificirana, dovedena je voda iz cisterne. Krajem osamdesetih godina na sat hoda od kuće, na prilazu iz Jasenka i na Velikoj Javornici, sagradene su nadstrešnice.

Početkom Domovinskog rata kuća je provaljena, djelomice opljačkana, ali - ostala je cijela. Danas su i kuća i sklonište potpuno opremljeni.

Tijekom proteklih nekoliko godina kuća je otvorena samo prilikom najave posjeta većih skupina planinara. Od ove godine, u ljetnoj sezoni, HPD "Kapela" ponovno uvodi redovita dežurstva u kući subotom i nedjeljom.

VLAŠKI GRAD

Povijest kaže da su se po velebitskim prostorima kretala razna plemena, nomadsko-stočarski Vlasi, koji su navodno došli s istoka. Drugi pak kažu da su ovuda boravila domaća plemena koja su primorci nazivali vlajima i tako je u oba slučaja nastao naziv Vlaški grad. Možda se zove i grad po ogradama i gradinama kojima suogradili pašnjake da se ne bi stoka miješala. No, nemam živaca rovati po starim knjigama poput knjiškog moljca. Nema danas ni povjesničara koji bi se bavio ovim krajem. Bio je jednom Rukavina, umro je i sa njim je umrlo jedno povjesno razdoblje, jer čisto sumnjam da će se naći neki novi Rukavina koji će se baviti etnosom i poviješću ove planine.

... i bijaše to davno, davno kada smo se popeli na sam vrh Vlaškog grada, Tatek, Tom, Anita i ja, možda još netko, ne znam, jer cementara u mozgu polako radi, slojevi pokrivaju sjećanja. Znam samo da smo se dovukli do samog vrha preko Male Paklenice i Orljače, hodali bez puta, staza i markacija, po Tetekovom direkcionu, i negdje oko podne se nacrtali na samom vrhu. Sjedili smo smotani kao neke velike pticurine i zvirkali okolo diveći se pejzažima našeg Velebita. I danas, kada zatvorim oči, vidim te plavičaste vrhunce kako izranjavaju iz ljetne izmaglice prkosno se uzdižući prema nebu.

- Zamisli ovdje dolje kolibicu, sklonište, pa osposobiti Ivine vodice, pa kućice na Marasovcu, Rujnu, Račabuši, pa na Stapu, Jelovoju ruji i dalje sve dalje... napraviti lijepu južnovelebitsku tranzverzalu - reče Tatek.

- Ne maštaj! - rekoh.

I prodoše godine. Koliko? Ne znam. I ostvari se jedan Tatekov san. Jer, eno tamo na Stapu, stoji kućica sagradena voljom i ljubavlju mlađih planinara pod stručnim Tatekovim vodstvom. A sada evo i tu, nakon pustih godina stojimo pred novom ljepoticom, kućicom od lima, tu pod samim vrškom Vlaškoga grada. Stojimo i divimo se tomu malom biseriću koji je zasjao u punom sjaju, zahvaljujući Vuki, Zdenku i skupini poletnih mlađih planinara, ovakvih kakvi smo mi bili u svoje vrijeme. Samo mi nismo imali podršku ni predsjednika društva, ni vojske, nikoga, bili smo sami, prepušteni sami sebi,

SMILJA PETRIČEVIĆ, Zadar

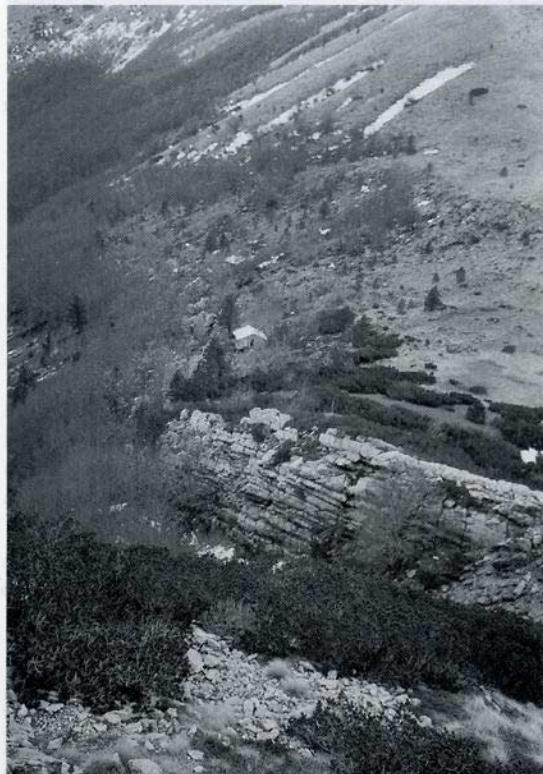
vukući sve na svojim leđima.

- Šteta što nije brvnare, ipak je dosta hladna - rekoh.

- Ne traži kruha svrh pogače - odgovori Mile - uvijek gundaš i nikada nisi zadovoljna.

- Znam, rekoh, ali Velebit je tako lijep da je zaslužio domove, lijepo kućice, lijepo brvnare i da ne stoji tako neiskorišten. Ovi dolje na podnožju ne vide da bi im ova kokos mogla nositi zlatna jaja, samo kada bi malko mučnuli svojim glavama. Planinski turizam svuda uzima maha, a ovdje?

- Još je i dobro ovako kako je, reče jedan planinar, i molimo Boga da nam i ovo ne sruše. Ljudi su

Novo planinarsko sklonište pod Vlaškim gradom

Foto: T. Brožić

Na Vukin poticaj uredila je skupina planinara sklonište pod Vlaškim gradom (Vuke u svojem skloništu)

Foto: T. Brožić

opustošili i pokrali sve barake koje je vojska bila sagradila za vrijeme domovinskog rata. Došli su poput lješinara i sve odnijeli, a jedan je naprsto jednu baraku zaključao i prisvojio, i jao onome tko mu je provali.

- Znam - rekoh, jer nikada neću zaboraviti Vukino lice kada se jednog dana, odmah iza rata, vratio s Ivinih vodica, smrknut kao olujni dan.

- Vuke, što ti je? - upitali smo ga.

- Pustite me na miru, proderao se na nas. Gospode, kakvih idiota ima na ovome svijetu, kakvih sve kretena, lopuža, budala. Sve su opljačkali, raznijeli kao lopovi, od deka do konzervi, a sve ostalo pobacali okolo na kišu i od svega što je vojska bila ostavila ne osta ništa. Umjesto da opskrbuju

skloništa po planini kao što svi pošteni gorštaci rade, oni kradu i uništavaju, a mogli su pare zaraditi od planinarskog turizma.

Četiri godine poslije tog razgovora srela sam Vuku i on mi s ponosom pokaže sliku kućice na Vlaškom gradu. Oči su mu sjale poput zvijezda.

- Znaš - reče, otišao sam dolje kod seljaka, razgovarao s njima, molio ih da nam ne ruše i ne prisvajaju ono što mi donosimo gore, pričao sam im o planinarstvu kao grani turizma, pričao sam im i o Stapu kako je ona kolibica dobro došla za vrijeme domovinskog rata našoj vojsci i kako bi nam dobro došla sva skloništa i sve kuće diljem Velebita.

- Bit će nam možda opet potrebne, rekoh, jer tko nam jamči da ona gamad s istoka opet neće doći? Svaka kućica u planini je svetinja, svako ognjište oltar, sve treba biti uvijek otvoreno kao u Švicarskoj.

- Nego, postavlja se pitanje vode - reče netko i vrati me u stvarnost, tu u planini pred kućicom. Okolo ima poneki izvorčić, ali ljeti uglavnom svi presuše, a dolje, onaj glavni izvor, prilično je daleko.

- Najpametnije bi bilo napraviti cisternu. Donijeti eksploziva, napraviti rupu i - bum. Zatim malo cementirati i stvar je gotova - reče Vuke. Vraški posao ali za sva vremena riješen problem vode. Uostalom gusterna je na Halanu, Marasovcu, Alanu, Lugovom Šugarju, Rossijevoj kolibi, kao uostalom i po svim selima diljem kugle zemaljske gdje nema tekuće vode.

- Ostaju još dva pitanja, reče Mile, prvo je unutarnje uređenje kolibe, dobra izolacija i štednjak, tako da sve skupa izgleda toplo i domaće. Lijepa je i komotna, ima mjesta za dvadesetak ležaja. Drugo, moramo moliti i sve namjernike da ne bacaju smeće okolo nego da ga nose sa sobom s Velebita.

Sve ostalo smo uredili i nadam se svečanom otvorenju. Staza je markirana od Ivinih vodica i to je, po vidicima na sve strane, jedan od najljepših puteva. Markirat ćemo stazu preko Modrića, Libinja, a možda i kroz Malu Paklenicu i Orljaču.

- Vuke je tu sam i često puta nema nikoga tko bi mu pomogao - reče netko. Kada su na jeziku svi su tu, ali kada treba zapeti, poneki put nema nikoga.

I tako eto, ipak se ostvari jedan san. Dobiše planinari i ljubitelji visina svoju ljepoticu i nadam se da tu neće dolaziti kojekakvi "mokri" drekavci i bukavci, da će noći biti lijepo, pune tišine i mira.

- Sada je na redu Marasovac - reče Vuke.

- Pa Zavrata - doda predsjednik.

- Daj Bože! - zaključih ja.

SKLONIŠTE POD VLAŠKIM GRADOM

TONI BROŽIĆ, Poreč

Mnogi članovi HPD "Paklenica" željeli su još prije rata planinarsko sklonište istočnije od skloništa Ivine vodice. Položaj toga skloništa trebao je biti što bliže Sv. brdu, pa se razmišljalo o više položaja. Sv. brdo kao i njegova bliža okolica uvijek su bili izazov za zadarske i ostale planinare i alpiniste, pogotovo zimi, jer Sv. brdo mami svojom ljepotom i spada među najljepše vrhove u cijelom lancu Velebita.

Godine 1991. nadvili su se nad tim dijelom Velebita kao i nad cijelom Hrvatskom oblaci rata. U tim ratnim godinama počele su radi stabiliziranja bojišnice Specijalne postrojbe MUP-a izgradnju novih skloništa i uređenje postojećih za vlastite potrebe duž velebitskog lanca. U razgovoru sa časnicima MUP-a pitali smo što će biti s tim novoizgrađenim skloništima. Oni su nam obećali da će ih nakon rata sva prepustiti planinarskim društvima za njihove potrebe. Bili smo jako zadovoljni njihovom odlukom, jer bismo time dobili sklonište na svakih nekoliko sati hoda.

Po završetku rata HPD "Paklenica" iz Zadra usredotočilo se na omasovljenje članstva, koje je ratnih godina znatno opalo, obnovi doma u Paklenici, obnavljanju markacija i drugim akcijama, uz jako skromna i financijska sredstva. Nova skloništa čekala su bolja vremena. Nažalost, mnoga ih nisu dočekala niti će ih dočekati, jer su ih poharali neki naši novi vandali s obronaka Velebita. Odnijeli su praktički sve, od ležaja do krovista. Trebalo je brzo reagirati i spasiti što se spasiti dade. Pod samim vrhom Vlaškoga grada (1375 m) ostala su dva skloništa, jedno prilično dobro očuvano i drugo opustošeno. Odlučeno je da se jedno sklonište kompletira, potpuno zaštići i dovede u funkciju. Dio građe koristit će se od drugog skloništa, ali je trebalo hitno nabaviti aluminijski lim, stiropor i peć na drva. Lim smo nabavili donacijom Tiskare Zadar, a peć dobili od Hrvatske vojske. Sav materijal bio je prikupljen i čekalo se samo da se prebací do skloništa. Sredi-nom listopada pomoću helikoptera MUP-a materijal je prebačen na odredište i odmah se pristupilo obla-ganju skloništa stiroporom i limom. Valja zahvaliti djelatnicima MUP-a što su nam omogućili da saču-vamo još jedno sklonište na Velebitu.

Položaj novog skloništa pod Vlaškim gradom

Foto: T. Brožić

Sklonište je sada potpuno opremljeno za boravak 20 ljudi. Ima kompletan pribor za jelo, tanjure, lonce, čaše itd. U skloništu su deke za spavanje, ali bez posteljine, pa valja ponijeti vreće za spavanje.

Pristup skloništu moguć je iz više smjerova, dva su osnovna. Prvi od sela Modrić na Jadranskoj turističkoj cesti, pa preko sela Kneževići do Libinja, nakon toga uz klanac Orljaču po starom putu prema Sv. brdu. Na visini sedla prema Vlaškom gradu, skrenuti na samo sedlo. U samom podnožju Vlaškoga grada nalazi se sklonište. Drugi pristup moguć je preko Ivinih vodica. Pedeset metara od skloništa na putu za Sv. brdo odvaja se nemarkirana staza prema Vlaškom gradu. Uz stazu je provučena te-

lefonska žica tako da služi kao orijentir. Kad ovaj članak izade iz tiska vjerojatno će svi putevi biti već markirani. Za prvi pristup od mora treba oko pet sati, a za drugi od Ivinih vodica oko jedan sat hoda. Sklonište je idealna točka za izlete prema Jerkovcu, M. i V. Komu, klancu Orljače, Sv. brdu, Ivinom vrhu, Dušicama i drugim točkama u neposrednoj blizini.

Na kraju bih naveo osobe bez kojih Velebit ne bi bio bogatiji za još jedno sklonište na predivnom mjestu. To su: Vuke, Bong, Zdene, Željko, Livio, Joso, Bodul i mnogi drugi, te im valja uputiti jedno veliko HVALA!

Sadašnji izgled skloništa pod Vlaškim gradom

Foto: T. Brožić

EKSPEDICIJA "TRAGOM BRAĆE SELJAN"

Poticanj pothvat Karlovčana

MLADEN POSTRUŽNIK, Karlovac

Tek utemeljen karlovački Centar za ekspedicijonizam, istraživanje i kulturu "Braća Seljan", uspješno je izveo svoj prvi projekt: dvomjesečnu ekspediciju po Južnoj Americi koja bi multidisciplinarno obradila rad hrvatskih istraživača Mirka i Stjepana Seljana. To je ujedno bio i prvi korak u projektu koji treba završiti potpunom obradom djela dvojice istraživača i utemeljenjem njihova muzeja u Karlovcu.

Sudeći po rezultatima puta, Centar je opravdao razlog svog osnivanja i obranio tezu da je Hrvatskoj potreban i ekspedicijonizam, ne kao samodovoljna pustolovina, već kao složen i raznolik pristup. Naime, velika većina članova Centra nekad je pripadala ili još uvijek aktivno djeluje u planinarskoj organizaciji. Tu su prikupili znanja o alpinizmu, planinarenju, orijentaciji, speleologiji, organiziranju ekspedicija i ostalo, ali su osjetili potrebu da svoj rad nadopune pribavljanjem etnoloških i povijesnih podataka, botanikom, filmskom režijom i publicistikom, jedrenjem i ronilaštvom, kartografijom i drugime. Također, osjetila se potreba za jačom kulturnom djelatnošću u svojoj sredini. Ekspedicijonizam se tako ne javlja kao neka uska specijalizacija, već širenje rada same planinarske organizacije.

Na put su krenuli 20. siječnja ove godine, a kogneno putovanje dugo skoro 15 tisuća kilometara, počelo je u glavnom gradu Čilea, Santiagu. Uz praćenje tragova braće Seljan, koji su deset godina djelovali širom ovoga kontinenta, ekspedicijonisti su uzeli ulogu svojevrsnih kulturnih veleposlanika među našim ljudima. I stvarno, od Antofagaste u Čileu do susreta s obitelji Seljan u Brazilu bilo je mnogo razgovora, tribina, susreta i razmišljanja o tome kako dijasporu što više uključiti u ovaj i druge kulturne projekte.

Hrvatska zajednica u Antofagasti, Limi (Peru), Cochabambi i Santa Cruzu (Bolivija) pokazale su se najzainteresiranjima, ali i organizacijski dorasli, što otvara put obnovi zanimanja za Seljane, ali i nekim čisto planinarskim idejama.

Ekspedicija je imala i planinarski dio: uz stalni boravak na visinama od oko 4000 metara visine, osvojen je i vrh Chacaltaya (5400 m) u okolini La Paza. Neki članovi ekspedicije, kao što je njezin voda Mladen Kuka, imali su već prije velika iskustva na ovim visinama (prošlogodišnje osvajanje Chimboraza, 6310 m i Cotopaxija, 5897 m), dok su drugi, kao snimatelj HTV Dražen Ostrman, jedriličar Dubravko Belan i autor ovih redaka, uknjižili Chacaltayu kao svoj prvi vrh!

Moeme Aracy Seljan i Mladen Kuka u njenom domu u Rio de Janeiru, ispred eksponata koji će biti postavljeni u muzeju braće Seljan u Karlovcu

Foto: Mladen Postružnik

No, još je veći broj vrhova o kojima su skupljene obavijesti, tako da će ekspedicionistički centar proraditi donekle i na promjeni navika naših visokogorskih ekspedicija o stalnome ponavljanju ekspedicija na Aconcagu i još najviše dva ili tri vrha u Južnoj Americi. Drugim riječima, kolegama planinarima mogu preporučiti izuzetno zanimljive, tehnički zahtjevne i po ljepoti izvanredne vrhove od Ekvadora do juga Čilea. I premda u nas ima i iskusnih i stručnih ekspedicionista, neće biti na odmet razmjenjivati iskustva i postizati raznolikost rada, u planinarskoj organizaciji i izvan nje.

Uz ove domoljubne i planinarsko-sportske dimenzije, karlovački su ekspedicionisti odradili velik posao na obilasku lokaliteta koje su svojevremeno (između 1903. i 1913. godine) obišli i Seljani. U jednoj ekspediciji tako su posjećeni Nazca (čuvene linije vidljive samo iz zraka), Cuzco i Machu Picchu (izgubljeni grad Inka), jezero Titicaca, arheološka nalazišta Tiwanaku i Sillustrani, te slapovi Iguazu. Uz to, postavljene su dvije spomen-ploče Seljanima: Mirku u području prašume oko grada Tingo Maria (gdje je 1913. ubijen u Peruu), te Stjepanu u gradu Ouro Peto (gdje je, u Brazilu, umro 1936. godine). Posebno je zanimljivo da niti jedan od braće nema obilježena groba: Mirkovo tijelo je nestalo, dok Stjepan po vlastitoj želji nema nadgrobna spomenika niti se zna gdje su mu posmrtni ostaci.

Karlovačani su na svom putu u dva mjeseca promjenili skoro sve moguće južnoameričke klime i pojaseve: od pustinje Atacame u Čileu, preko područja Anda iznad 4 kilometra visine, do tropskih područja prašume i chaca. Sve je završilo u vrućem Rio de Janeiru, u gusto naseljenom brazilskom primorju.

"Ovo je iziskivalo više od uobičajene planinarske ekspedicije" - rekao je na kraju Mladen Kuka, koji kao sudionik nekoliko ekspedicija doista može donijeti takvu ocjenu. "Po znanjima zemljopisa, orientacije, povijesti i drugoga, pa sve do obične ljudske snalažljivosti, fizičke izdržljivosti i sposobnosti bilježenja podataka - morali smo pokazati više nego mnoge hrvatske ekspedicije".

Detalji o doživljajima osmorice Karlovčana (Mladen Kuka, Josip Šuto, Dubravko Belan, Mladen Strukan, Mladen Dijačić, Krooslav Golubić, Dražen Ostrman i pisac ovih redaka) moći će se naći u hrvatskom tisku, na video-filmu, te u knjizi "Tragom braće Seljan" čiji se izlazak očekuje na jesen. U pregovorima su i s redakcijama Hrvatske televizije, jer osamdesetak sati prikupljenog materijala obećava i serijal.

Najvažnije je ipak da je ekspedicionistima u Karlovcu krenulo, a njihov rad može obogatiti i dati poticaja i "klasičnim" planinarima.

Ekspedicija "Tragom braće Seljan" na vrhu Chacaltaya (5400 m)

DO GOSPE MIRISOM VRISKA I KADULJE

Prof. KRUNOSLAV MILAS, Zagreb

- A lijepo sam ti govorila da ne idem! Nije to za mene.

Naporno je, zaista. Satima se penje nas šestoro uzbrdo. A Rujno daleko. Do Malog je Ledenika već bilo teško. Ili bolje, teško je bilo još u automobilu, iz Zagreba. Polazak u jedan popodne, da stignemo još iste večeri do Gospe Rujanske. Dan je uoči Velike Gospe. Pripekao zvizdan. Gornjom se Likom kamen topi. Oko nas kamioni žure da uhvate još poneki kilometar prije blagdanske zabrane teretnog prometa.

Pojurili smo Plitvicama, dodali gas prije Gračaca, ušli u Velebit. Prepoznavajući usput poznata mjesta uokolo Crnopca (što li smo sve prošli u tih deset godina od posljednjeg uspona na ovaj vrh!), raširi se pred nama pogled na more.

"Dok sam noćima sjedio u rovu uvijek sam se pitalo što su ovi s Istoka toliko zapeli za naše more. I svaki puta kad odlazim na ljetovanje, a ono se ot-

vorи преда мном, зnam зашто су га htjeli." Tih se riječi jednog prijatelja sjetim uvijek kad nakon kontinenta ponovo ugledam more. A ono se rasulo pred nama ljeskajući se u suncu. Obično je, naše. U žurbi ga jedva i primjećujemo. Danas radije gledamo morske pristranke Velebita. U daljinu se nazire oblikom prepoznatljivi Bojin kuk.

- Vidiš, tamo ćemo gore još večeras noćiti - kažem. Andelka mi ne vjeruje. Stjepan spava, a Grga se smije. On jedini zna što nas čeka.

Kod "Express Ive" u Milovcu ostavljamo auto. Susrećemo nadobudne kao što smo i mi. Uz svježe smokve mijenjamo dojmove "kuda je bolje", a znamo da je svakako teško. Uskoro tešemo kamen prema Malom Ledeniku. Pridružiše nam se dvoje planinara iz Crikvenice. Društvo nam je "Strilež" - rekoše, a u Grgi i meni izrastaju uspomene: Viševica, Zagradski vrh, Strilež, prijatelj Stanko koga više nema i gostonica "Vagabond" kad mu je vlas-

Misa na Velikom Rujnu

Foto: K. Milas

Nekadašnji stožer
hrvatskih vojnika
na Malom Rujnu
Foto: K. Milas

nik još bio živ. Stari "Vagabondo" koji je živio s planinom. Uspomene. Uvijek nas ispunjavaju sjetom. Pripeka, kamen i umor od vožnje. Pred Ledenikom Stipe poče povraćati. Andelka se nadovezala kuknjavom. Žuljevi, težak put, otkud tolik kamen? A sunce! Zašto baš mi užbrdo? Čemu sve ovo što nosimo na leđima? Na kraju mi je, kao i uvijek, svečano obećala da je ovo posljednji put da ide sa mnom u planinu.

Stari nas je Ive u Ledeniku dočekao uzvikom i radošću. Uzbuden je. Dok se upire o jedan štap, govoreći gestikulira zrakom s onim drugim. Starače dane živi Velebitom s pomoću svoja dva štapa. Raduje se za svaku Veliku Gospu. Tada mu se okupljaju prijatelji, djeca, rođaci. On, njegova stara i još dvoje ljudi njegovih godina posljednji su stanovnici seoceta sraslog s kamenjarom ovdje gore u Velebitu, bez struje, tako daleko, a svega pola sata hoda od jadranske magistrale.

Kratka okrepa i upoznavanje s prijateljima. Sve Grgini *kriegskolege*, koji nakon rata svake godine na Veliku Gospu dolaze u Ledenik. Stradaju onda neki kozlići ili janjci, ljudi se provesele, popričaju i prisjetе. Pričom se uvijek vraćaju na ono ratno vrijeme. To ih sudbonosno veže. I spaja. Zauvijek. Odlučujemo: iako je kasno, nastavljamo; vedro je, pa možemo stati gdje hoćemo. A gore nas čeka Gospa!

Prevrćući kamen, ne prevrćemo riječi. Stjepan je došao sebi. Nije više umoran. Njegovih deset godina sada treba obuzdavati da jureći prebrzo ne splasne. Naši novi prijatelji iz Crikvenice šuteći gaze. Samo mi Andelka nabraja žuljeve. Navikao sam.

Srećemo i druge. Neki nas pristižu, druge mi pristižemo. Bit će nas sutra priličan broj na Velikom Rujnu!

Prije uspona na Aptovačku kosu zastajemo. Mrak. Ali mrak obasjan mjesecinom!

- Nikad dosad nisam video da i od mjeseca mogu imati sjenu - čudi se Stjepan. Baterije ne palimo. Dovoljno je vidljivo. Znamo: i mjesec želi da stignemo.

Strma kosa u vedroj noći oko nas. Mjesecina i miris kadulje opijaju. Stižemo na Rujno. Visokom travom nastavljamo prema crkvici. Smjer određuju glasovi i pjesma u daljinu.

Pred crkvicom popadamo. Vatre oko nas i namijana, dobrim dijelom poznata lica. - Hvala ti, Gospo - rečem kratko, dok moji već spavaju u šatoru.

Zorom se budim. Kako spavati u tolikoj ljepoti! Na logorskoj vatri kuhamo jutarnju kavu. Odmarajući se čekamo misu, susrećemo poznate. Ljudi diktamo, rekli bi Ličani, a zapisao pokojni Ante Rukavina.

Ljudi je sve više. Žalim što nema fra Jozef Milanovića, benediktinca iz Tkona. Prošle smo godine bili ovđe zajedno. Pravi narodni svećenik. Zrakom odjednom zabruji. Ljudi se uskomešaju, čekajući da se spusti helikopter. Izlaze župnik i nadbiskup zadarski u miru msgr. Marijan Oblak. Helikopter će još dvaput sletjeti. Buka narušava beskrajni mir planine. Ometa planinare. Neki se ljute. Ipak, tako stižu na Rujno i oni nemoćni, donedavno sigurni da nikad više neće vidjeti svoje polje. Zato ne treba suditi prerano. Sanjarim gledajući užurbanost. Helikopter, vojska, biskup, Crkva. Hrvatska. Ponosom me zaokuplja ono što nisam vjerovao da će ikada doživjeti.

Misa. I mnoštvo uokolo. Gotovo tisuću ljudi. Prisjećam se onih "čupavih" vremena kad su tek pojedinci ovamo navraćali za Veliku Gospu. Samo su domaći uvijek bili ovđe. Cijele obitelji, sa svojim proslavama, tradicionalnim okupljanjem. Prvo uz crkvicu, molitvu i procesiju, a zatim po stanovima uz obvezno pećeno janje ili kozle. Jer ovđe se živjelo. Samo se zimom spuštao na toplige prostore ponad mora.

Planinara je danas mnogo više. Dolaze oni svojoj Zaštitnici koja ih je u ratu čuvala. Okupljaju se za nezaborav.

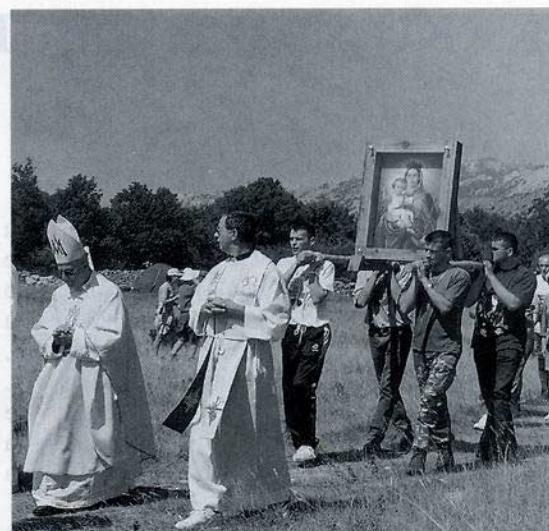
- Dok smo stražarili ovuda nisam bio siguran jesmo li mi čuvali Gospu ili je ona čuvala nas - reći će Grga. - Danas znam tko je koga čuvao.

Nakon mise tradicionalna procesija preko polja. Gospina slika, nadbiskup, svećenici i puk. Procesija pjesmom oživljuje polje.

Pripremamo se za povratak. Treba do Ledenika, pa u Priznu. Umor nam budi pritajene žuljeve. Pokušavamo ih zaboraviti diveći se Planini oko nas. Uzavreli kamen i cvrčci posvuda. Grga nas vodi novim stazama. Pristajemo jer ne znamo što nas čeka, a njemu je drago buditi uspomene. Prepun je Velebita. Onih osam ratnih mjeseci ostade u njemu zauvijek.

Iz umora nas budi žamor planinara nadomak Ledenika. Mnogo ih je prošlo, a mnogi tek dolaze. Mi ostajemo kod starog Ive. Kozletina nas okrepljuje, vino omamljuje. Razvija se i rasprava, ona blagdanskoj trpezi podobna: je li kozletina bolja pečena ili "na lešo"? U hladovini stabala pretresamo stare priče i saznajemo nove. Naprosto ne vjerujemo da se Ivina unuka danas bosa popela iz Milovca na Rujno. Zavjetovala se! A kamen velebitski i cipele dere. U Starigrad se ipak vratila helikopterom.

Uz priče sve više pogledavamo zapad. Pomalo

Nadbiskup u procesiji na Velikom Rujnu

Foto: K. Mllas

se utrkujemo sa suncem. Treba poći, makar nas Ive nagovara da prespavamo ovđe. Daleko nam je ići. A sutra bismo trebali ponovo gore. Na Radlovac. Stanovnici Cesarice obnovili su kapelicu Sv. Roka. Starcu se preporučamo i obećavamo za dogodine. Opet smokve u Milovcu, pretresanje dojmova, čak i tuširanje. - Zamislite, pa ovđe ima i tople vode - čudi se Andelka.

Kupanje u Šibuljini u prvi mrak i morska večera u Prizni.

Jutrom se budimo rano. Rokovo je. Brat će s djecom ponovo na Velebit. Oni su jučer ranije stigli. Nas obara umor. Ovog ćemo puta propustiti Radlovac i svečanosti oko obnovljene kapelice.

Velebit, more, kupanje. Fešta svih fešta. A uvečer, sasvim slučajno, u Karlobagu navraćamo u novouređeni kapucinski samostan.

- Sedamnaest sam kamiona smeća izvukao odande, vjerujte mi, ljudi moji! - reći će fra Ilija.

U samostanu večer poezije. Jedan domaći pjesnik. Ante Šikić. Pod nebom osutim zvijezdama prosiplu se pjesme o moru, Karlobagu, ljudima, Velebitu. Jedna mi ostade. Bilježim je po sjećanju.

Dakako, o Velebitu:
Skitajući Planinom
vrisak i kadulja
zapleli ti se u opanke,
Odlaziš,
a mirise Planine
zauvijek nosiš sa sobom.

KAKO SMO GLUMILI PLANINARE

ALAN ČAPLAR, Zagreb

Kada sam nedavno u slavljeničkom raspoloženju žurio na svečanu sjednicu povodom pedesete obljetnice mog HPD "Zagreb-Matica", ni slutio nisam da ču u manje od 24 sata doživjeti uistinu neobičnu i nezaboravnu planinarsku pustolovinu. Na domjenku nakon svečanosti oslovio me dr. Poljak rekavši da za "Vikend" hitno traži dvoje mladih planinara koji bi se u planinarskoj opremi za potrebe tog časopisa slikali na Ravnoj gori u Hrvatskoj zagorju.

Prijedlog o odlasku na Ravnu goru bio je više nego neobičan, ali primamljiv - evo prilike za kratak dodir s tim zagorskim neizbrušenim biserom i dobar uvod u lijep izlet na istu planinu, kojem sam se povodom predstojećeg Dana planinske prirode spremao priključiti. Trebalo je, međutim, još jedino pronaći djevojku, u čemu općenito nemam mnogo sreće, pa tako ni ovaj put. Kada me sutradan prijepodne nazvao izvršni urednik "Vikenda" i pitao imam li i drugi dio para, odgovorio sam da sam našao jednu planinarku koja pod tjednom radi, ali bi bila spremna poći tek u subotu. Odvratio mi je da u "Vikendu" ne rade vikendom, ali da oni lako mogu naći djevojku, no ne i planinarsku odjeću za nju. Spasonosna ideja bila je planinarska odjeća moje mame, jedini je uvjet bio da "planinarka" bude nešto nižeg rasta a ne dvometrašica, kako bi u tu opremu mogla ući. Valjalo je poći više-manje odmah jer se po najavama prognostičara našim krajevima približavao val nestabilnog i lošeg vremena - a onda ništa od slikanja.

Začas sam se odjenuo u svoju planinarsku odjeću baveći se mišlju, kako mi planinari obično kažemo, da oprema mora biti funkcionalna, jer planina nije modna pista, a ona to ipak može biti. Iz ormara sam odabrao svoju novu košulju koja je nedavno greshkom u perilici poprimila crvenastu boju, no srećom, obojenje se ravnomjerno raširilo po cijeloj košulji pa sam dobio unikatni odjevni predmet, još ljepših boja nego li je bio prije. Na brzinu pripremih dvije naprtnjače u koje stavih nekoliko jastuka kako bi izgledale pune, a kako ne bi bile osobito teške. Tim sam se trikom već koristio glumeći planinara na nekim neplaninarskim maskenbalima.

Nisam dugo čekao, a već je po mene kući došao

fotograf Zlatko i s njim Davorka, simpatična sedamnaestogodišnjakinja, učenica trećeg razreda Grafičke srednje škole i članica neke modne agencije. Nisam se još pravo ni snašao, a auto je već grabio kilometre zagrebačke obilaznice, a zatim i zagorske magistrale. Na upit znamo li koji je naš zadatak, i Davorka i ja u isti smo glas odgovorili: "Ne!" Štoviše, nju je poziv nenadano dočekao po povratku iz škole. Zadatak nam je bio napraviti naslovnicu za idući broj "Vikenda", u kojem će biti objavljen planinarski članak o Ravnoj gori. Planinarama je poznato da taj tjednik redovito objavljuje članke o hrvatskim planinama i mnogobrojnim njihovim zanimljivostima, a ovaj su put odlučili i naslovnicu posvetiti planinarstvu.

Snimatelj Zlatko znao je samo da je Ravna gora negdje kod Trakoščana i da tamo ima neka stijena s koje se dvorac lijepo vidi. Naravno, od mene, "pravog" planinara, očekivalo se da trojku dovedem do te "neke" stijene. Usput rečeno, na Ravnoj gori nikada prije nisam bio, što sam njima spretno prešutio, sipajući kao iz rukava svoja teoretska znanja o Ravnoj gori i okolici, koja sam stigao pročitati prije polaska.

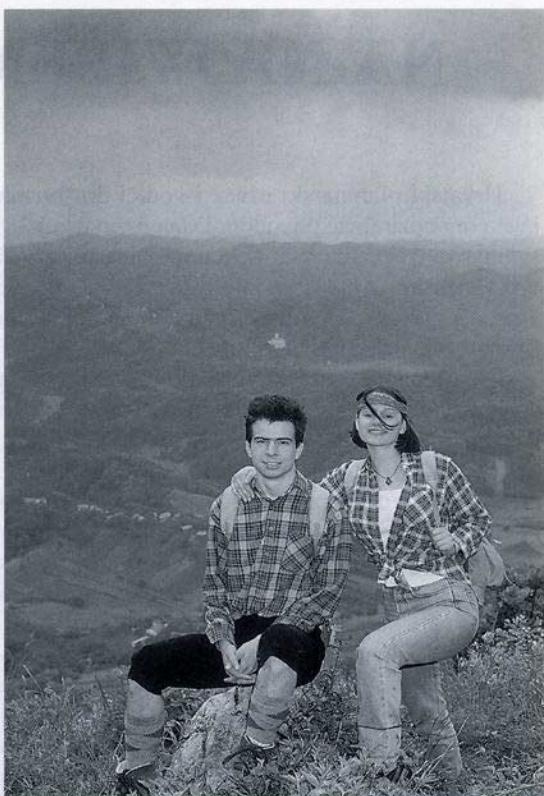
Da sve bude još uzbudljivije pobrinulo se nestalno proljetno vrijeme, koje se s nama počelo poigravati na putu prema Krapini i Mačlju. Kako smo se približavali Krapini, tako je nebo bivalo sve tamnije, dok se nije posve zacrnilo i na nas sručilo u obliku strahovitog podnevognog pljuska. Baš kao po nekoj ironiji, u posljednje dvije godine bio sam u Krapini više puta, i svaki put me je tamo dočekalo nevrijeme, premda me pri polasku iz Zagreba uviјek ispraćalo lijepo vrijeme. Međutim, zabrinutost mojih suputnika bila je sve veća, pogotovo kada se ispostavilo da u svojim naprtnjačama imamo samo jastuke, ali ne i kišobrane, iako ih inače uviјek nosim sa sobom. Nastojao sam pružiti koju utješnu riječ govoreći da prema svojem planinarskom iskustvu predviđam brz prolazak oblaka i prestanak kiše, nakon čega će nam se otvoriti bajoslovni vidici na brda i doline, da će konture planina biti oštре i da će sunce sjati dajući dovoljno svjetlosti za fotografiranje. Jasno, nisam bio uvjerljiv, jer je bilo očito da se oblačina polako pomiče za nama prema

sjeveroistoku, upravo u smjeru Ravne gore.

Zaustavili smo se najprije u hotelu "Trakošćan", odakle je Zlatko nazvao svoju redakciju i prenio im naše kišovito raspoloženje. Tko bi pomislio da se u radu jedne novinske redakcije pojavljuju ozbiljni problemi kao što su vremenske (ne)prilike na zagorskim bregima! Kako smo poslije od Zlatka doznali, odgovor redakcije bio je da se bez naslovnice ne vraćamo, pa makar našli neku drugu stijenu na nekom drugom brdu! Neko smo vrijeme čekali dok kiša nije ipak prestala, no nebo je još uvijek bilo jednako mračno

Stigavši konačno do starog planinarskog doma na Ravnoj gori rekoh da se zaustavimo i pogledamo bi li vidikovac Balkon bio dobra točka za snimanje. Davorka je navukla planinarsku odjeću, uprtila svoju naprtnjaču i došli smo za pola minute hoda do željenog cilja. Nikada nisam s toliko malo fizičkih napora došao na neki planinarski cilj! Srećom, bio je to pun pogodak - jer, ne poznajući Ravnu goru, nisam otprije znao kako "Balkon" izgleda, niti kamo bih poveo družinu ako se Zlatkovom fotografskom oku mjesto ne svidi. Pred nama su se u daljini isticale plavičasto-sive padine Strahinjšice, Brezovice, Mačjia, Kuma, Donačke gore, pod nama je ležalo nepregledno valovito more brežuljaka i dolinica, a među njima, kao velika lada na širokoj pučini, srednjovjekovni dvorac Trakošćan. K tome, naš dosad vjerni pratilac, crni kišni oblak, odlučio je poći niz dolinu Bednje, a kroz njegove svijetle obrube sada su u snopovima prosijavale zrake podnevnog sunca zagrijavajući zagorski krajolik koji je, ispran iznenadnom kišom, odisao mirisnom svježinom.

Počeli smo se odmah namještati, glumeći zadovoljne planinare koji upravo čine zadnje korake uspona na Ravnu goru. *Nogu na stijenu, desnom zakorači, nije dobro, desnu ruku na bok, idemo, smješak, držite još malo tu pozu* - prštale su upute fotografa koji je neprestano zapinjao za neko koriđenje i zaplitao se u bujnom zelenilu, isto kao i mi. Koliko različito od naših planinarskih fotografiranja, gdje se mi planinari namjestimo začas izamolimo nekoga da načini snimak-dva! A da ne spominjemo da je, za razliku od nas koji na trodnevnu planinarsku turu nosimo jedan ili najviše dva fotografiska filma, Zlatko na nama i vidicima ispucao ukupno pet, utrošivši za to preko sat i pol vremena! S druge strane, možemo izračunati da nas je snimao svega 2-3 sekunde, ako uzmemu da je načinio oko 150 snimaka s ekspozicijom od šezdesetinke sekunde.

Zlatko je bio vidno zadovoljan, tim više kako se vrijeme sve više i više popravljalo, i s olakšanjem smo nakon svega sjeli u auto. Opušteni i zadovoljni viđenim i doživljenim, razvezali smo razgovor o manekenstvu i ženskoj ljepoti, trikovima dobre umjetničke fotografije, o ljepotama planinarstva i druženja s prirodom i još koječemu. Davorku, kojoj je to bilo prvo poziranje, pozvao je da dode k njemu na studijsko snimanje, jer mu se činila fotogeničnom. Doznali smo u razgovoru da se Davorka kratko vrijeme bavila planinarstvom, čak se uspela i na vrh Triglava (2863 m). Svi smo se od srca nasmijali kada sam skrušeno priznao da je moj najviši vrh slovenski Snežnik (1796 m), koji je od Triglava niži preko tisuću metara! U šali smo se porječkali tko je od nas dvoje danas više glumio planinara, a tko je uistinu bio "pravi" planinar. Ipak, na kraju smo se složili da upravo u tome jest bit planinarenja i druženja u planinama - uživati u ljepotama planina i prirode, a ne pošto-poto osvajati visoke i nepristupačne vrhunce. Uz tu misao rastali smo se stigavši u suncem zaliveni Zagreb, koji je polako tonuo u mirno i lijepo svibanjsko veče.

NA NAJVIŠEM VRHU HRVATSKE

Hrvatski planinarski savez i vodići društvenih izleta organizirali su povodom Dana državnosti 30. svibnja veliki planinarski pohod na Dinaru, najviši vrh Hrvatske. Akcija je dobila podršku Hrvatske vojske i policije, te ostalih državnih službi grada Knina i Šibensko-kninske županije.

Na zborno mjesto u Kijevu sudionici su većinom došli unajmljenim autobusima, a ostali željeznicom i osobnim vozilima. Nakon podjele u dvije skupine, jedni su otišli autobusima u Glavaš i dalje pješice prema vrhu, a drugi iz Knina vojnim kamionima do Brezovca. S tom je skupinom bilo nepriliku zbog manjeg broja kamiona nego što je dogovoren s HV-om, a to je posebno bilo izraženo prilikom povratka u Knin kada su se spojile obje skupine.

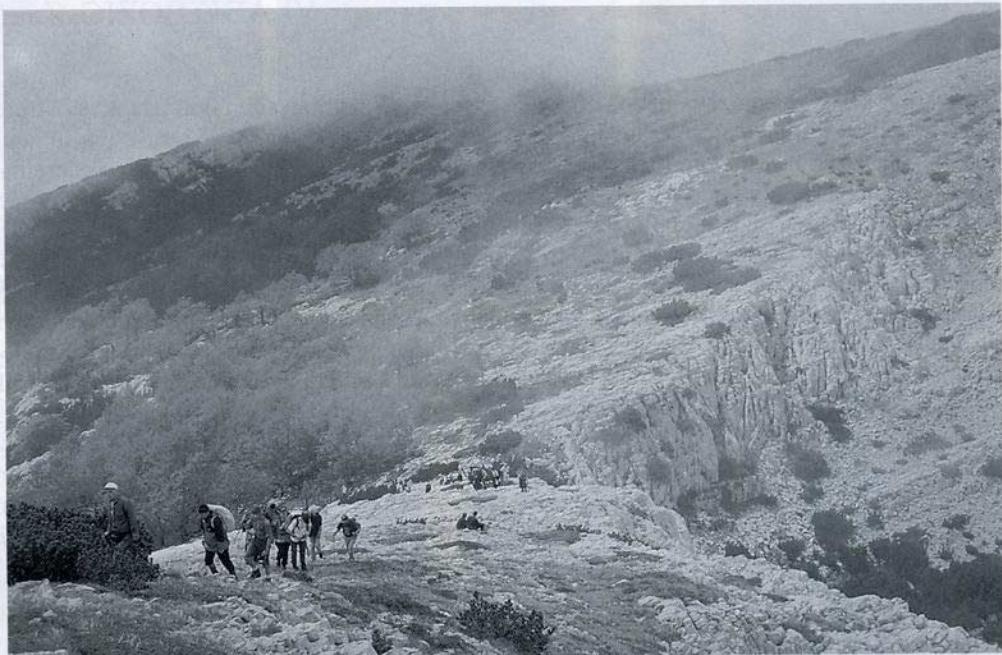
Na vrhu Dinare iz smjera Glavaša neki od planinara došli su već prije 11 sati, najveća gužva na najvišoj hrvatskoj čvrstoj točki na 1831 m bila je oko 13 sati, dok su posljednji iz pravca Brezovca došli na vrh poslije 15 sati. Popodnevni pljuskovi skratili su okupljanje oko planinarskog doma, do navečer su se svi sudionici vratili u Knin gdje je HV osigurala večeru u vojarni, a u prostorijama obližnje srednje škole veći broj sudionika je prespavao i sljedeći dan nastavio prema vlastitim programima.

Pohod na Dinaru bila je jedna od najvećih akcija naše udruge u posljednje vrijeme, kako po broju sudionika (oko 700 iz četrdesetak planinarskih društava), tako i po prilično složenoj organizaciji za planinu kakva je Dinara, zbog velikih udaljenosti, dva pravca uspona i ostalog. HPS kao organizator, vodići društvenih izleta i vođa pohoda Vladimir Mlinarić uložili su mnogo truda u pripremu i samu izvedbu, a neki nedostaci koji su se pojavili tijekom pohoda jednostavno se nisu mogli izbjegći zbog tolikog broja ljudi.

Zanimljivo je da je u pohodu sudjelovao i jedan Nijemac, g. Rudolf Jauk, kojem je ovo bio jedan od posljednjih najviših vrhova europskih država na koje se popeo. Većina sudionika ipak je bila zadovoljna tim izletom. Svi su dobili naljepnicu i knjižicu pohoda u koju su mogli utisnuti prigodni žig. Za očekivati je da će uspon na najviši vrh Hrvatske povodom Dana državnosti postati tradicionalan.

POVODOM DANA DRŽAVNOSTI

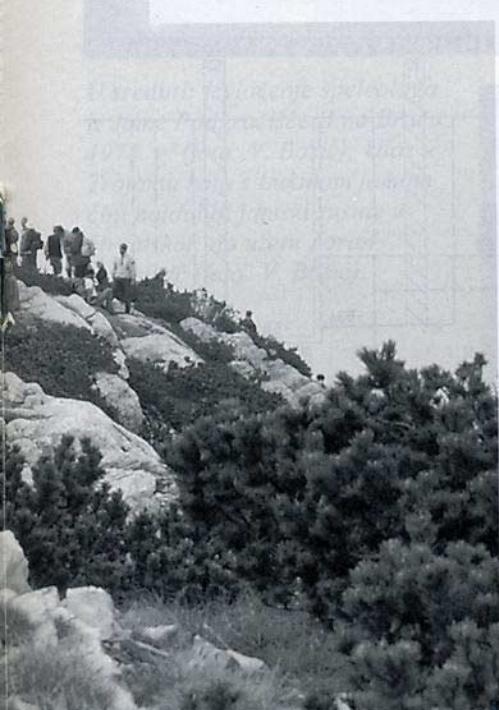

Lijevo gore: Za sigurnost izletnika brinuli su se MUP i GSS HPS (helikopterom je izvedena jedna akcija spašavanja)
Gore: Još pola sata do vrha

Lijevo: Vrh Hrvatske bio je premalen za sve planinare

Dolje: Okupljanje sudionika u Kijevu

Tekst i snimci: Darko Berljak

HRVATSKI SPELEOLOŠKI DUBINSKI REKORDI

II. dio: Poslije Drugog svjetskog rata

VLADO BOŽIĆ, Zagreb

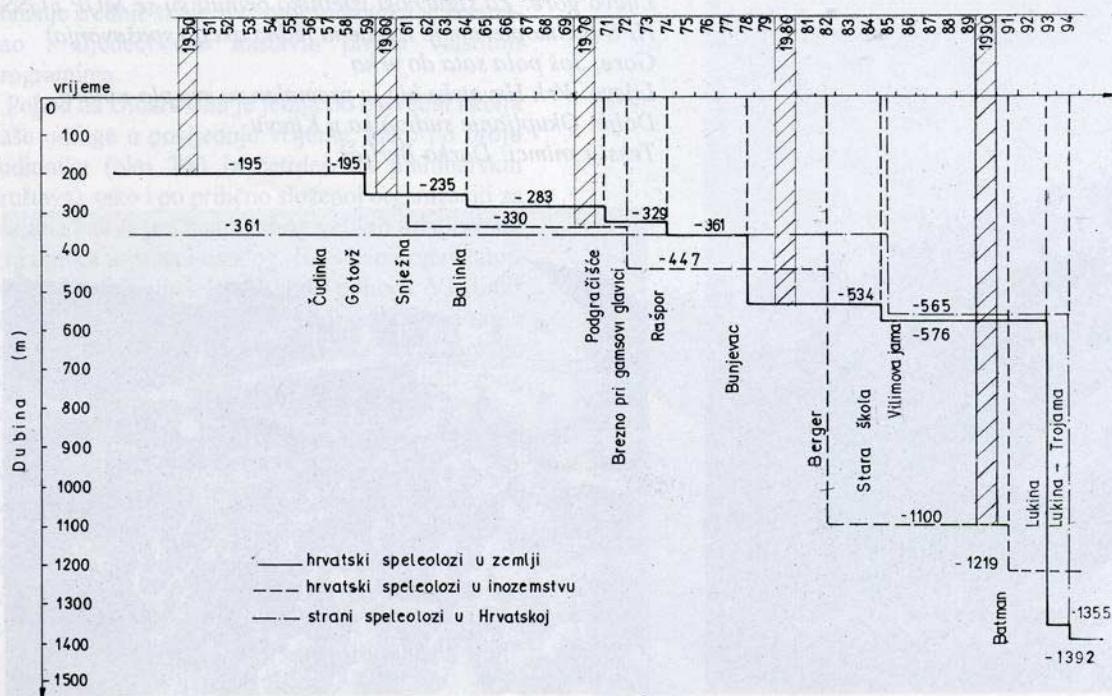
Prva dublja jama istražena nakon II. svjetskog rata bila je jama Čudinka blizu Vrhovina u Lici, čija dubina iznosi 195 m, isto kao i jama Vrtlina. Međutim, Čudinka je potpuno vertikalna jama, a svedana je pomoću vitla SO PD "Željezničar", posebno građenog za istraživanje jama do dubine od 250 m (toliko, naime, ima užeta na bubenju vitla). Istraživanje je imalo karakter ekspedicije. Na dno su došli Slavko Marjanac, Vlado Kalata, Drago Hušman i Vlado Božić. Po prvi puta u Hrvatskoj svedana je vertikala tako velike dubine (Božić, 1983).

Dvije godine poslije, u proljeće 1959., u velikom i dramatičnom istraživanju ponora Gotovž kod Klane blizu Rijeke, kada se bujica od proloma oblaka sručila u jamu, iz koje su u posljednji čas

izisli istraživači, i odnijela im svu opremu, dosegnuta je dubina od 253 m. I ovu su jamu istraživali Talijani još 1928; po njihovu mjerjenju došli su na dno na 420 m dubine. U istraživanju 1959, iako nije dosegnuto dno jame zbog nedostatka opreme, ustavljeno je da jama sigurno nije tako duboka kako su objavili talijanski speleolozi, već je procijenjeno da bi jama mogla biti duboka najviše 320 m. Dubina do koje su doprli hrvatski speleolozi iznosi 253 m. Do te dubine spustio se Marinko Roguljić (Božić, 1990).

Iste godine, ali u ljetu 1959, pomoću vitla SO PD "Željezničar" na otoku Braču istraženo je pedesetak jama, od kojih je najdublja bila Jama kod Matešića stana 260 m. Do te dubine spustio se Željko Skala (Jalžić, 1982-1983).

PREGLED DUBINSKIH REKORDA HRVATSKIH SPELEOLOGA
[1950 - 1998]

Gore: Vitlo SO PD "Željezničar" izrađeno 1956. g. (foto: J. Posarić); Vlado Božić pri silazu u Čudinku 1957. g. (foto: S. Marjanac); Bujica je prekinula istraživanje ponora Gotovž 1959. g. (foto: K. Gržinčić).

U sredini: Izvlačenje speleologa iz Jame Podgračiće II na Braču 1971. g. (foto: V. Božić); Ulaz u Trojamu koja s Lukinom jamom čini najdublji jamski sustav u Hrvatskoj; na užetu Zoran Gregurić (foto: V. Božić).

Dolje: Branko Jalžić na silazu na Velikoj vertikali od 190 m u ponoru u Rašporu 1974. g. (foto: B. Lepan); Emir Štrkljević u jami Stara škola na Biokovu 1984. g. (foto: B. Jalžić); Milivoj Uročić u dvorani Wiskey, -328 m (foto: V. Božić)

U velikoj međunarodnoj ekspediciji članova Speleološke sekcije Hrvatskog geografskog društva i speleologa iz južnog Wellsa (Velika Britanija) 1966. istraživana je jama Balinka kod Plaškog u Lici i dosegнуto dno na dubini od 283 m. Tu su dubinu utvrđili poslije hrvatski speleolozi, jer je u vrijeme ekspedicije objavljena veća dubina. Do zabune je došlo pretvaranjem engleskih mjera (yarda) u metre. Za ovo istraživanje velšani su konstruirali i izradili posebno vitlo na motorni pogon, a s kabinom u kojoj su se spuštali speleolozi. Od hrvatskih speleologa na dno su se spustili Zlatko Pepeonik i Mladen Noršić (Hudec, 1981).

Zagrebački su speleolozi, opremljeni vitlom SO PD "Željezničar", istraživali 1971. jame na otoku Braču koje 1959. godine nisu bile istražene do kraja. Jedna je od takvih jama bila i jama Podgračišće II. U istraživanju, koje je moglo imati i kobne posljedice jer su morali intervenirati spasioci Gorske službe spašavanja iz Splita i Zagreba, dosegнуto je dno na dubini od 329 m. I ta je dubina utvrđena poslije u ponovnim istraživanjima, jer prvo mjerjenje, zbog dramatičnih okolnosti, nije bilo obavljeno kako treba. Na dno su se spustili Marijan Čepelak, Mladen Garašić i Boris Vrbek (Jalžić, 1981).

U ljetu 1974, povodom proslave 100. obljetnice planinarstva u Hrvatskoj, KS PSH organizirala je istraživanje Jame kod Rašpora (današnji naziv) u Istri, koju su 1925. istraživali talijanski speleolozi. U istraživanju se koristilo vitlo SO PD "Željezničar" i po prvi puta tehnika Gibbs (penjalice i dvostruka užeta). Cilj je istraživanja bio mjerjenje dubine jame. Izmjerena je dubina od samo 355 m (u odnosu na 450 m koliko su objavili Talijani). Na dno su se spustili Juraj Posarić, Vlado Lindić, Branko Jalžić, Armand Jurković i Boris Vrbek. Poslije je otkriven još jedan kanal koji je jamu "produbio" na 361 m (Božičević, 1975).

Na južnom Velebitu je 1976. otkriven Ponor na Bunjevcu (današnji naziv) i u višednevnom istraživanju dosegнутa je dubina od 445 m, ali ne i dno jame. Do te su dubine došli Marijan Čepelak, Boris Vrbek i Mladen Garašić (Vrbek, 1976).

U nastavku istraživanja iduće godine, u velikoj ekspediciji zagrebačkih speleologa, dosegнуto je dno na dubini od 534 m. Bila je to onda najveća dubina dosegнутa u Hrvatskoj i ondašnjoj Jugoslaviji. U ovim istraživanjima korišteni su tehnika Gibbs i dvostruka užeta. Do dna su se spustili Marijan i Radovan Čepelak, Mladen Garašić, Željko Filipović, Damir Prelovec, Jurica Sekelj,

Davor Šeparović i Boris Vrbek. U ovom istraživanju već je korištena danas moderna tehnika DED, kod koje se koriste jednostruko uže i sprava za spuštanje i penjanje po užetu (Čepelak, 1978).

Makarski, splitski i zagrebački speleolozi sudjelovali su 1985. u velikom višednevnom istraživanju jame Stara škola na Biokovu i dosegli dno na dubini od 576 m. Na dno su došli Mladen Mužinić, Enver Štrkljević, Goran Gabrić, Željko Bockovac, Boris Turina, Željko Klarić, Marina Han, Ivan Marinov, Samo Puharić, Joško Šabić i Branko Jalžić (Gabrić, 1985).

Iste godine, ali potpuno bez znanja hrvatskih speleologa, na Biokovu su boravili češki speleolozi i tamo istražili više jama, od kojih je najdublja jama A-2 ili Vilimova jama duboka 565 m. Na dno su se spustili Peter Erdelyi, Ladislav Fescu, Gustav Stribrany i Petar Zamečnik (Hochum, 1984-1985). Poslije su se splitski i makarski speleolozi spustili u tu jamu i prodrli 7 m dublje, tako da danas dubina jame iznosi 572 m.

Slovački su speleolozi tijekom 1992. na sjevernom Velebitu otkrili ulaz u jamu koju su prozvali Manual (spustili su se samo do 140 m dubine) i o tome obavijestili zagrebačke speleologe, koji su 1993. organizirali speleološki logor sa ciljem da istraže tu jamu. Istraživanje se pretvorilo u pravu ekspediciju u kojoj je dosegнутa dubina od 1355 m, a jama je prozvana Lukina jama. Na dno su se spustili Damir Lacković, Siniša Rešetar, Robert Dado, Darko Troha, Zoran Stipetić, Pavle Mintas, Branko Šavor, Svjetlan Hudec i Branko Jalžić. Navedeni speleolozi spustili su se 1350 m duboko jer su u jamu ušli s najnižeg dijela otvora jame. Lukina jama ne samo što je postala najdublja u Hrvatskoj i prva jama dublja od 1000 m u Hrvatskoj, već i 11. po dubini u svijetu, te najstrmija duboka jama na svijetu (Jalžić, 1992-93).

Godinu dana poslije (1994), već u prethodnici glavne ekspedicije, slovački su speleolozi otkrili spoj između jame Trojame i Lukine jame. Kako se ulaz u Trojamu nalazi na 37 m većoj nadmorskoj visini, za toliko se produbio ovako nastali jamski sustav. Ronjenjem u jezeru na dnu Lukine jame 6 m duboko, jamski sustav postao je dubok 1392 m, i došao na 9. mjesto po dubini u svijetu. Na dno su se 1994. spustili ovi hrvatski članovi ekspedicije: Ana Sutlović, Sunčica Hraščanec, Tanja Bizjak, Ivančica Zovko, Darko Bakšić, Dubravko Kavčić, Damir Lacković, Darko Troha, Ivica Radić, Lovro Hrust, Vedran Vračar, Zoran Stipetić, Siniša Rešetar, Teo Barišić, Branko Jalžić, Igor Jelinčić,

I. DUBINSKI REKORDI HRVATSKIH SPELEOLOGA U HRVATSKOJ

Godina	Naziv jame ili špilje	Lokacija	Ime istraživača koji se spustio do dna	Dubina
4000 p.n.e.	Špilja Gremča	Dubrovnik	nepoznat	-85 m
1401.-917 p.n.e.	Jama Bezdanjača pod Vatinovcem	Vrhovine	nepoznat	-120 m
1776.	Gospodска špilja	Vrlika	Ivan Lovrić	-17 m
1912.	Jama na Kolištini	Prgomet	Umberto Girometta	-70 m
1913.	Jama Zvečara (Zvečkača)	Perković	Ramiro Bujas, Rukavina, Uvodić	-90 m
1923.	Pasja ili Vučja jama	Brač	Umberto Girometta	-100 m
1930.	Jama Vrlina	Velebit	Mile Šlaus	-195 m
1957.	jama Čudinka	Vrhovine	Slavko Marjanac, Vlado Kalata, Drago Hušman, Vlado Božić	-195 m
1959.	Ponor Gočovž	Rijeka	Marinko Roguljić	-253 m
1959.	Jama kod Matešica stana	Brač	Željko Skala	-260 m
1966.	Jama Balinka	Plaški	Zlatko Pepeonik, Mladen Noršić	-283 m
1971.	Jama Podgradišće II	Brač	Marijan Čepelak, Mladen Garašić, Boris Vrbek	-329 m
1974.	Ponor kod Rašpora	Čićarija	Juraj Posarić, Vlado Lindić, Branko Jalžić, Armand Jurković, Boris Vrbek	-361 m
1976.	Ponor na Bunjevcu	Velebit	Marijan Čepelak, Mladen Garašić, Boris Vrbek	-445 m
1977.	Ponor na Bunjevcu	Velebit	Marijan i Radovan Čepelak, Mladen Garašić, Željko Filipović, Damir Prelovec, Jurica Sekelić, Davor Šeparović, Biris Vrbek	-534 m
1985.	Jama Stara škola	Biokovo	Mladen Mužinić, Enver Štrkićević, Goran Gabrić, Željko Bockovac, Boris Turina, Željko Klarić, Marin Han, Ivan Marinov, Samo Puharić, Josko Šabić, Branko Jalžić	-576 m
1993.	Lukina jama	Velebit	Damir Lacković, Siniša Rešetar, Robert Dado, Darko Troha, Zoran Stipetić, Pavle Mintas, Branko Šavor, Svjetlan Hudec, Branko Jalžić	-1355 m
1994.	Jamski sustav Lukina jama Trojama	Velebit	Ana Sutlović, Sunčica Hrašćanec, Tanja Bizjak, Ivančica Zovko, Darko Bakšić, Dubravko Kavčić, Damir Lacković, Darko Troha, Ivica Radić, Lovro Hrust, Vedran Vračar, Siniša Rešetar, Zoran Stipetić, Teo Barišić, Branko Jalžić, Svjetlan Hudec, Igor Jelinic, Stipe Božić	-1392 m

II. DUBINSKI REKORDI STRANIH SPELEOLOGA U HRVATSKOJ

Godina	Ime jame	Lokacija	Imena ljudi koji su se spustili do dna	Dubina
1925.	Ponor kod Rašpora (Abisso Bertarelli)	Čićarija	E. Boegan, Urbica, Sotto, G. Redivo, G. Cesco, G. Tevini, U. Matusa, G. Jenull, R. Battelini	-335 m
1985.	Vilimova jama ili jama A-2	Biokovo	Peter Erdelyi, Ladislav Fescu, Gustav Stribranyi, Peter Zamečník	-565 m
1994.	Jamski sustav Lukina jama Trojama	Velebit	Zoltan Agh, Branislav Šmida, Marcel Griflik, Erik Kapucian, Jan Vikoupil	-1392 m

III. DUBINSKI REKORDI HRVATSKIH SPELEOLOGA U INOZEMSTVU

Godina	Ime jame	Država	Imena ljudi koji su se spustili najdublje	Dubina
1961.	Jama Sniežna	Poljska	Vlado Božić	-330 m
1972.	Brezeno pri Gamsovi glavici	Slovenija	Vlado Lindić	-444 m
1981.	Jamski sustav Sniežna	Poljska	Svetlan Hudec	-769 m
1982.	Jama Berger	Francuska	Svetlan Hudec, Robert Erhardt	-1100 m
1990.	Jama Batmáu	Austrija	Slaven Dobrović, Damir Lacković, Robert Erhardt, Čedo Josipović, Ana Sutlović	-1219 m

Lijevo: Vlado Božić u jami Sniežnoj (Poljska) na vitlu na 60 m dubine, iznad vertikale od 70 m 1961. g.

Foto: M. Pulina

Dolje: Prva ekspedicija KS HPS 1982. g. u jami Berger (Francuska) na dubini od 500 m u Dvorani trinaestorice

Foto: B. Jalžić

se kroz gornji otvor jamskog sustava, dosegnuo je dno na 769 m (Malečkar, 1982 - 1983).

Svetjelan Hudec već iduće godine (1982), ponovno je postao hrvatski rekorder u spuštanju u jame. U Prvoj hrvatskoj speleološkoj ekspediciji KS PSH u inozemstvo, a kojoj je on bio vođa, u jamu Berger u Francuskoj, jamu svjetskog glasa poznatu po tome što je 1956. u toj jami po prvi put u svijetu prije-

đena dubina od 1000 m, zajedno s Robertom Erhardtom spustio se do dubine od 1100 m, koliko im je dozvoljavala oprema, jer je za dalje napredovanje potrebna ronilačka oprema. Po prvi put hrvatski su speleolozi 1982. prešli tadašnju "granicu snova" - dubinu od 1000 m (Hudec, 1982 - 1983).

Dubinu od 1000 m hrvatski su speleolozi prešli po drugi puta u inozemstvu 1990., i to u Austriji u

jami Batman. Na dno jame, koja je bila istražena ranije do dubine od 1219 m, spustili su se Slaven Dobrović (vođa ekspedicije), Damir Lacković, Robert Erhardt, Čedo Josipović i Ana Sutlović (prva hrvatska speleologinja koja je prešla dubinu od 1000 m (Dobrović, 1990).

LITERATURA:

L. V. Bertarelli, 1925: La più profonda grotta del mondo esplorata nell' Istria, Alpi Giulie, XXVI, br. 3-4, str. 49-72

Vlado Božić, 1962: Jama Sniežna u Poljskoj, Naše planine, Zagreb, br. 5-6, str. 106-110

Vlado Božić, 1983: U jami Čudinki prije 25 godina, Naše planine, Zagreb, br. 3-4, str. 86-88

Vlado Božić, 1984: Pračovjek kao speleolog. Naš krš, Sarajevo, br. 16-17, str. 139-145

Vlado Božić, 1988: Julije Fras kao speleolog, Naše planine, Zagreb, br. 11-12, str. 280

Vlado Božić, 1988: Novo o Albertu Fortisu kao speleologu, Naše planine, Zagreb, br. 11-12, str. 280

Vlado Božić, 1988-1989: Povijest istraživanja i razvoj tehnike svladavanja jama u svijetu i Hrvatskoj, Speleolog, Zagreb, str. 63-74

Vlado Božić, 1990: U ponoru Gotovž prije 30 godina, Naše planine, Zagreb, br. 7-8, str. 169-173 i br. 9-10, str. 216-219

Vlado Božić, 1994: Jamski sustav Lukina jama - Trojama, Hrvatski planinar, Zagreb, br. 9-10, str. 193-194

Vlado Božić, 1994-1995: Pjesnik Petar Zorančić prvi u Hrvatskoj pisao o špiljama i jamama, Speleolog, Zagreb, str. 31-34

Srećko Božičević, 1975: U najdubljem ponoru Hrvatske, Naše planine, Zagreb, br. 1-2, str. 32-36

Ružica Bižić-Drechsler, 1979-1980: Nekropola bronačnog doba u pećini Bezdanjači kod Vrhovina, Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu, Zagreb, poseban otisak, serija 3, str 23-78

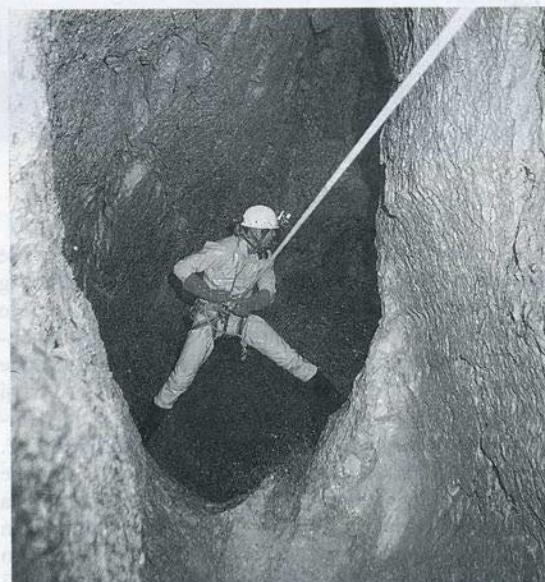
Marijan Čepelak, 1978: Speleološka ekspedicija "Bunovac '77", Naše planine, Zagreb, br. 1-2, str. 7-9

Slaven Dobrović, 1990: Speleološka ekspedicija Batman Hoehle (-1219 m), Velebiten, Zagreb br. 4, str. 1-8

Goran Gabrić, 1985: Jama Stara škola na Biokovu, (-576 m), Naše planine, Zagreb, br. 11-12, str. 202

Umberto Girometta, 1923: Jame i pećine srednje Dalmacije, Glasnik geografskog društva, Beograd, sv. 9. str. 95-120

Dragutin Gorjanović-Kramberger, 1894: Geologija

Slap pri dnu jame Batman (Austrija) 1990.g.

Foto: R. Erhardt

samoborske i žumberačke gore, JAZU, Zagreb, str. 34

Dragutin Hirc, 1898: Gorski kotar, Zagreb, str. 102

Z. Hochmuth, G. Stribranyi i P. Vozarik, 1984 - 1985: Vilimova jama (A-2) na Biokovu, Speleolog, Zagreb, str. 25-27

Svetislav Hudec, 1981: Još jedno mjerjenje Balinke, Naše planine, Zagreb, br. 7-8, str. 181-182

Svetislav Hudec, 1982-1983: Gouffre Berger (-1190 m), Speleolog, Zagreb, str. 6-10

Branko Jalžić, 1981: Opet u Podgračiću II na Braču, Naše planine, Zagreb, br. 5-6, str. 139

Branko Jalžić, 1982-1983: Zagrebački speleolozi ponovo na Braču, Naše planine, Zagreb, br. 1-2, str. 39

Branko Jalžić, Damir Lacković i Branislav Šmida, 1992-1993: "Lomska duliba '93", Speleolog, Zagreb, str. 5-15

Ivan Krajač, 1932: Vrtlina, nova ogromna špilja u Velebitu, Hrvatski planinar, Zagreb, str. 268-278

Ivan Lovrić, 1948: Bilješke o putu po Dalmaciji, Zagreb, JAZU

Franc Malečkar, 1982-1983: Jugoslavenska speleološka ekspedicija u sistem Jaskini Sniežnej, Speleolog, str. 2-5

Hrvoje Malinar, 1988-1989: Tragovi stopala prehistorijskog čovjeka u Špilji za Gromačkom vlastom kod Dubrovnika, Speleolog, Zagreb, str. 59-63

TKO JE TKO U HRVATSKOM PLANINARSTVU

Dr. LELJA DOBRONIĆ

U ovom broju predstavljamo iznimnu ličnost, čije je ime postalo sastavnim dijelom ne samo povijesti našeg planinarstva nego i hrvatske kulturne povijesti, koja je dokazala kako planinarenje i rad u planinarskoj organizaciji ne ide na uštrb znanstvene karijere nego se obje djelatnosti idealno dopunjaju. Riječ je o dr. Lelji Dobronić, koja je pet godina bila na čelu najvećeg planinarskog društva u Hrvatskoj - HPD "Zagreb Matica". Njegov je član od samog osnutka (1948. g.) i otada je sudjelovala na mnogim akcijama društva (radovi na domu na Puntijarki). Kao član Sekcije društvenih izleta vodila je mnoge izlete i Sekcije i Društva, osobito putovima na kojima ima objekata kulturno-povijesnog i umjetničkog sadržaja (dvorci, ruševine, stari gradovi, crkve). Kao predsjednica Društva (1981-1985) sudjelovala je u organizaciji Planinarskog puta "Velebitno" na Velebitu koji je svečano otvoren 1984.

Dobila je u raznim prigodama priznanja Društva, počasnu značku Planinarskog saveza Zagreba, srebrnu i zlatnu značku HPS, te plaketu HPS (1995).

Rodila se u Zagrebu 19. travnja 1920. U Hrvatskom biografskom leksikonu piše da je kći skladatelja Antuna, supruga filozofa P. Vuk-Pavlovića. U Zagrebu je 1939. završila klasičnu gimnaziju, diplomirala 1943. na Filozofskom fakultetu (povijest umjetnosti i kulture s klasičnom arheologijom, nacionalna i opća povijest) te doktorirala 1946. God. 1944-48. kustos je Gradske gipsoteka, 1948-62. kustos, od 1957. znanstveni suradnik Muzeja grada Zagreba, a 1962-66. znanstveni suradnik Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture i Muzejskoga dokumentacijskog centra u Zagrebu. Od 1967. do umirovljenja 1980. bila je direktor Povijesnog muzeja Hrvatske (od 1967. viši znanstveni suradnik, od 1973. znanstveni savjetnik). Predavala je na postdiplomskom studiju pomoćnih povijesnih znanosti Filozofskog fakulteta u Zadru (1970-80). Jedan je od pokretača i glavni urednik *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* (1952-65), suradnik Instituta za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu te suradnik i član uredništva Likovne enciklopedije. U arhivima i na terenu proučava povijest Zagreba, posebno njegove arhitekture i urbanizma. Istražila je mnoga pitanja gradnje grada (Kaptol, Gornji grad) i njegovih graditelja, veza između arhitekture Beča i Zagreba (*Der Aufbau*, Beč 1962, 8), urbane kulture u zagrebačkoj sredini (podgrada u XVII. i XVIII. st.; periferija grada, ljetnikovci, radnička naselja, vrtovi i

parkovi u XIX. st.), povijesne topografije posjeda Zagrebačke biskupije i Kaptola te povijesti nestalih redova - templara, ivanovaca, sepkulkralaca, augustinaca.

Objavila je prvi prikaz muzeja u Hrvatskoj (*Museum*, UNESCO, Pariz, 1952). Nastavila objavljivati zbirku izvora za zagrebačku povijest (koju su od 1889. izdavali I. K. Tkaličić i E. Laszowski) u seriji *Monumenta historica civitatis Zagrabiae* (*Povijesni spomenici grada Zagreba*): sv. 18 (1949, s E. Laszowskim), 19 (1953), 20 (1971), 21 (1975) i 22 (1992). God. 1969. dobila je Nagradu grada Zagreba, 1987. Nagradu "Pavao Ritter Vitezović" za životno djelo, 1984. Nagradu grada Zagreba, 1996. Nagradu HAZU, 1995. odličje Red Danice s likom Ruđera Boškovića; počasna je članica Družbe "Braća Hrvatskog Zmaja" (1997).

Planinarskoj organizaciji služi na čast i ponos da u svojim radovima ima ličnost takva ugleda.

(Željko Poljak)

PLANINARSTVO U TISKU

"KAPELE SAMOBORSKE"

"Kapele Samoborske" naziv je knjizi koja je izšla u izdanju Planinarske bratovštine Sv. Bernarda iz Samobora. Knjiga je prije svega namijenjena planinarama, izletnicima i posjetiteljima Samoborskog gorja. U svom podnaslovu - "Vodič kroz Planinarski križni put i sakralne objekte Samobora i Samoborskog gorja" - pobliže objašnjava tematiku. U knjizi je povijesno obrađeno 119 crkvi i kapela u devet župa Samoborskog gorja. Svakom izletniku predlažu se planinarski putovi, autobusni vozni red, izleti i druge korisne informacije o samim mjestima u gradu Samoboru i njegovu gorju. Knjiga ima 272 strane, 120 fotografija u boji, a svakom planinaru, posebice planinaru vjerniku, daje mogućnost da prohoda čitavo gorje, a putem po vodiču prati i saznaće nove stvari o vjerskim objektima koji se kriju po brežuljcima i dolinama. Knjiga se može nabaviti u Pl. domu Sv. Bernarda na Velikom Lovniku kao i u župnim uredima po cijeni od 100 kn.

(Radovan Librić)

"HRVATSKI PLANINARSKI ATLAS"

Atlas koji je priložen Poljakovom vodiču "Hrvatske planine" sada se može kupiti i zasebno po cijeni od 60 kuna kod izdavača na adresi: Golden marketing, 10000 Zagreb, Šenoina 28, tel. 01/426-200. Zanimljivo za vlasnike knjige koji su atlas izgubili.

PLANINARSKA RUBRIKA U "VIKENDU"

Ponovno pokrenuti tjednik "Vikend" počeo je od svoga prvog broja u svibnju posvećivati priličan prostor planinarstvu, u svakom broju najmanje četiri stranice, s obiljem slika u koloru. Nažalost, nakon sedam brojeva pretvorio se u mjesecnik, ali je njegovu dosadašnju funkciju preuzeo istoimeni prilog dnevnika "Jutarnji list" svakog četvrtka, doduše na dvije stranice i u crnobijeloj tehniци. U tom su listu u lipnju izašli prilozi sa zemljopisnim kartama o Kleku, Sv. Geri, Risnjaku i Bijelim stijenama, a mjesecnik "Vikend" donosi u broju od 1. srpnja na šest stranica Rožanske kukove na Velebitu. Urednik tih rubrika je dr. Željko Poljak. Spomenimo da je sastavni dio tih rubrika i planinarski kalendar akcija, koji neka planinarska društva redovito koriste za obavljanje javnosti.

"BILOGORSKI PLANINAR" PRESTAO IZLAZITI

Nakon dvadeset godina prestalo je, zbog finansijskih teškoća, izlaziti glasilo HPD "Bilo" u Koprivnici. U posljednjem broju tiskano je kazalo za sva 44 dosad izašla broja, te je tako zaokruženo dvadesetogodišnje publicističko djelovanje urednika dr. Milivoja Kovačića.

ZAŠTITA PRIRODE

IZLOŽBA U ZADRU

Povodom 5. lipnja, Svjetskog dana zaštite okoliša, PD "Paklenica" - Zadar priredilo je svojim sugrađanima izložbu planinarskih fotografija u Crikvi Sv. Petra Starog i Andrije.

"S njom Vam želimo pokazati ono što trebamo sačuvati... nadajmo se da ćete gledajući ove fotografije uživati i zaključiti da je prekrasna priroda ono što trebamo ostaviti u nasljedstvo svojoj djeci."

Zaista je tako. Ta izložba izazvala je veliko zanimanje građana Zadra (osim onih koji bi zaista trebali biti malo više zainteresirani) i može se slobodno reći da sve te

fotografije manje-više ne zaostaju za fotografijama poznatih umjetničkih fotografa. Orlići i orlovi PD "Paklenica", i u ime nas starih planinara veterana jedno vam veliko hvala što ste našim sugrađanima prvi put prikazali ljepote našeg Velebita.

(P. S.)

EKOLOŠKA AKCIJA NA VELIKOM LOVNIKU

U subotu 23. svibnja, u sklopu proslave dvogodišnjice otvorenja Pl. doma Sv. Bernarda na Velikom Lovniku u Samoborskog gorja, Odbor za zaštitu prirode Planinarske bratovštine Sv. Bernarda iz Samobora organizira je ekološku akciju čišćenje šireg terena Velikog Lovnika.

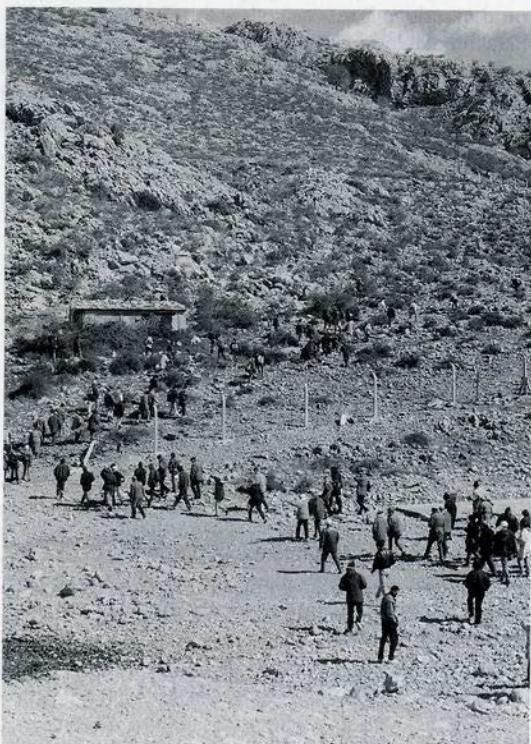
Predsjednik Odbora Jura Čavlović, zajedno s ostalim članovima, založio se za potpuno sortiranje smeća u Pl. domu Sv. Bernarda. U tu svrhu kupljene su nove kante i smeće se strogo sortira: staklo i porculan, limenke, papir, folije i organski otpad. Tako će se lakše odvoziti smeće u dolinu. Molimo posjetitelje Pl. doma Sv. Bernarda da se pridržavaju tih uputa Odbora. U dogovoru s Gradskim poglavarstvom grada Samobora smeće iz spomenute akcije je uklonjeno iz prelijepo prirode i odvezeno na smetlište. Odbor najavljuje i ostale ekološke akcije.

(Radovan Librić)

POŠUMLJAVANJEM VELEBITA PROTIV TERMOELEKTRANE

Prvi je dan proljeća. Snažni su vjetrovi razotkrili zasježene vrhunce Velebita u svoj njegovo ljestvici do Zavičana do Tulovih greda. Obasjan suncem i pročišćen burom, ponosni je gorostas djelovač veličanstveno. A u jednoj od najljepših jadranskih uvala, u srcu velebitskog Podgorja, toga se dana okupilo mnoštvo mladoga svijeta sa sasvim osobitim nakanama.

U subotu, 21. ožujka 1998. u malom podgorskem mjestu Lukovu Šugarju, održana je akcija pošumljavanja velebitske goleti pod simboličnim nazivom: "72 sadnice za 72.000 potpisa za spas Velebita", čime je ujedno

najavljen i nastavak ekološke akcije "S.O.S. za Velebit" započete prošle godine. Odazvalo se više od tri stotine ljubitelja prirode i štovatelja Velebita iz Gospicja, Otočca, Rijeke, Senja, Jablanca, Starigrada, Paga, Zadra, Zagreba i brojnih podgorskih naselja. Broj sudionika na ovoj hvalevrijednoj akciji bio bi još veći da jaka bura nije sprječila dolazak nekoliko autobusa s mladeži iz Novalje i Paga, a i iz drugih odredišta. Ovaj prosvjedni skup protiv gradnje termoelektrane na ugljen u podnožju Velebita organizirali su, uz Mjesni odbor Lukovog Šugarja, Ekološka udruga "Kap života" iz Gospicja i Turistička zajednica Ličko-senjske županije. Pomoć u organizaciji pružile su i ekološke udruge "EKO-Senj" i "Pag", Udruga Podgoraca iz Rijeke, uz aktiviste "Zelene akcije" i planinare HPD "Zagreb-Matica". Svojom prisutnošću skup je uveličao i ličko-senjski župan, g. Ante Frković. Brojnim novinarima tom je prigodom predviđeno i 18 uvezanih knjiga peticije Saboru RH, s ukupno 72.603 potpisa iz svih krajeva Hrvatske za očuvanje zakonski zaštićenog područja Parka prirode Velebit.

Posadeno je ukupno 150 mladića plemenitoga crnog bora, zahvaljujući darovatelju - upravi "Hrvatskih šuma" iz Gospicja. Pošumljeno je područje Vrulja u ogoljelom zaledu uvale Porat. Uvala je mještanim poznata kao poručje podzemnih tokova voda s Velebita, čime je krhkim mladicama osigurana toliko potrebna vлага za budući rast. Gostoljubivi su Lukovčani po završetku sađenja okrijepili promrzle sudionike akcije, tako da je druženje potrajalо uz srčano pjevanje nezaobilazne "Vile Velebita" i ostalih domoljubnih pjesama. Najavljenе su i daljnje akcije povodom 20. godišnjice UNESCO-vog proglašenja Velebita svjetskim rezervatom biosfere.

(Edo Hadžiselimović)

PLEŠIVIČKI MOTO-KROS

U nedjelju 10. svibnja održan je na čiku našu moto-kros na Plešivici. Planinari koji za to nisu znali pa se zaputili onamo, bili su nemalo "ugodno" iznenadeni "trkačima olovnih nogu". Isprrva nisu vjerovali vlastitim očima, zapravo mora se reći da uopće nisu vjerovali tom čudu. Živjeli su opušteno u uvjerenju da se motorom ne može poskakivati preko Plešivice uzbrdo i nizbrdo i nagrđivati priroda. Biciklom još nekako. A eto može. Kako su motori poskakivali, istovremeno je nekolicina planinara spretno odskakivala ustranu da bi izbjegli neugodne izravne doticaje. Lijepa li prizora. Milina za oko i uho. Ma kakav pjev ptica, šuštanje lišća, mirisi i boje svibanske. O tome da su s opustošene staze bili prskani prašnjavom zemljom a ponegdje i blatom, ne treba govoriti. Sporedno je. Ispričavamo se organizatoru što smo se baš taj dan zaputili planinarsko stazom po Plešivici i svojim prisustvom zasmetsali utrku.

(M. T.)

SPELEOLOGIJA

70. OBLJETNICA SO HPD "MOSOR"

U Splitu je početkom prosinca održana proslava 70. obljetnice utemeljenja Speleološkog odsjeka HPD "Mosor". Izložba fotografija, načrta te stare i nove speleološke opreme bila je otvorena od 1. do 10. prosinca. Svečana sjednica je upriličena 6. prosinca, a tom su prigodom zaslužnim članovima uručena priznanja HPS i SO "Mosor". Proslava je nastavljena istu večer u planinarskom domu "U. Girometta" na Mosoru. Održano je savjetovanje o školovanju speleoloških kadrova i sastanak Komisije za speleologiju HPS. Dio sudionika proslave posjetio je 7. prosinca jamu Velika Gajna (-160 m). Iz speleoloških udruga nazočnošću su nas počastili: KS HPS, SO "Željezničar", SO "Velebit", SO "Dubovac" SO "Liburnija", SO "Kamenar", SO "Sv. Mihovil", SO "Dubrovnik" i SO "Jamar", SD "Špiljar" i SD "Proteus". Izrađene su prigodne majice i kape, a predstavljen je Speleobilten Dalmatinske speleološke koordinacije.

(I. T. Marinov)

SO HPD "MOSOR" U 1997. GODINI

Izvedeno je 6 rekognosciranja: Mosor, Opor, izvor Cetine i Omiška Dinara; 9 istraživačkih akcija: 7 na Mosoru i 2 na Omiškoj Dinari. Najdublja istražena jama duboka je 140 m. U Hrvatskoj su održane 42 akcije (posjeti): Biokovo 2, Rovanska, V. Paklenica 2, Koprno, Mosor 13, Dugopolje 5, oko izvora Cetine 2, Medvednica 2, Kozjak, Moseć, Velebit, Ruda 7, Lovreč 3 i Nova sela). U Sloveniji je posjećeno 7 špilja, a u BiH 1. Izvedene su 3 vježbe u jamama, za građanstvo organizirana 2 posjeta špiljama u dalmatinskoj Zagori, i u drugim sredinama upriličena su 3 predavanja uz diaprojekcije.

U siječnju je održana speleološka večer prigodom završetka 17. splitske speleološke škole. Od 30. 5. do 1. 6., s bazom na Malačkoj, organizirali smo logor i seminiran o topografiji i dokumentaciji. Suorganizatori smo tečaja u V. Paklenici (24. - 31. 8.). U listopadu smo sudjelovali na Danima tehničke kulture, a u studenom na natjecanju u podzemnoj orijentaciji (Jopića špilja) i na instruktorskom seminaru (Medvednica). U prosincu smo održali proslavu 70. obljetnice utemeljenja Odsjeka.

(I. T. Marinov)

CEROVAČKE ŠPILJE OPET OTVORENE

Glasovite Cerovačke špilje imaju sada 850 m elektrificiranih kanala, uređenih za turistički obilazak. Plani-

nari koji posjećuju južni Velebit ili ih put nanese u Gračac, mogu špilje razgledati svaki dan osim ponedjeljka od 8 do 20 sati uz prethodnu najavu kod Veselka Jurića u Gračacu, Zagrebačka b.b., tel/fax 023/773-095. Nedavno je tiskan i ukusan prospakt u koloru, s tlocrtom Gornje i Donje špilje, kojemu je autor član našeg uredništva dr. Srećko Božičević. (ŽP)

BIOSPELEOLOŠKI SEMINAR U RUPIĆIMA

U planinarskoj kući u Rupićima nedaleko od Šibenika održan je 2. i 3. svibnja biospeleološki seminar o sakupljanju materijala u jamama i špiljama.

Domaćin je bio SO HPD "Kamenar" iz Šibenika, a voditelj Tonči Rada iz SD "Špiljar", Split. Pohadalo ga je osam članova SO HPD "Kamenar", tri člana iz SO "Liburnija" HPD-a "Paklenica" iz Zadra, te po jedan član iz SO HPD "Mosor", Split i SO HPK "Sv. Mihovil", Šibenik. Prvoga dana održana su predavanja o skupinama živih bića u podzemlju, te o njihovu konzerviranju i transportu. U praktičnom dijelu seminaru sudionici su obišli špilju na Gvozdenovcu, brdu na SI dijelu Šibenika iznad gradskog naselja Meterize. Tu su postavljeni klopke za hvatanje podzemnih životinja u kojima su sljedećeg dana pronađeni primjeri stanovnika podzemlja (terestrični troglobionti). Suradnja nazočnih odsjeka i g. Tonča Rade uspješno će se nastaviti.

(Rajna Gladović)

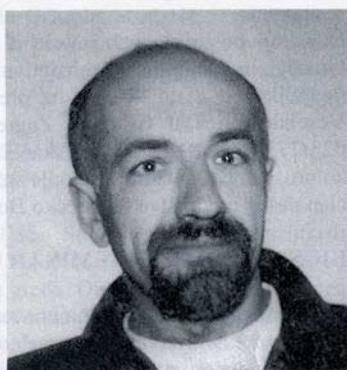
10 GODINA SO HPD "KAMENAR" IZ ŠIBENIKA

U subotu 25. travnja održana je svečana sjednica Speleološkog odsjeka HPD "Kamenar" iz Šibenika, a povodom 10. obljetnice rada i postojanja, u prostoriji Kluba Šibenčana. Bio je nazočan velik broj planinara i gostiju, među kojima predsjednik i tajnik HSS dr. Mladen Garašić i dipl. ing. Tihomir Kovačević, predsjednik dalmatinske koordinacije Ivan T. Marinov, te predstavnici SO "Mosor" iz Splita, "Jamar" iz Hana, "Proteus" iz Poreča, "Sv. Mihovil" iz Šibenika i DISKEF-a iz Zagreba. Svečanost je otvorila pročelnica Odsjeka Marija Antolos, koja se u svom izvješću osvrnula na prijedeni put i uspjehe te podijelila pismena priznanja najzaslužnijima za suradnju i promičbu šibenske speleologije. Nakon sjednice upriličen je domjenak i izlet u Nacionalni park Krka.

(Marko Lučev)

IN MEMORIAM

IVAN KATIĆ
(1960-1998)

Dana 31. ožujka u prometnoj nesreći završio je svoj ovozemaljski život naš predsjednik, čovjek koji je neizmjerno volio domovinu i njene planine, i koji joj se cijeli život a posebno tijekom domovinskog rata nesobično darivao. Rodio se 2. rujna 1960. u Koritima, u samom srcu voljene Kamešnice. Ta činjenica ga je obilježila za cijeli život ugradivši mu kao djetetu ljubav prema rodnoj i svim drugim planinama. Kad su god brojne obveze dopuštale, posvećivao se njima i te dane samo smatrao danima punine života, a sve druge kao dane čekanja na to. U samim počecima domovinskog rata (a zar je i moglo biti drugačije?) postaje organizator obrane. Tijekom rata izrasta u junaka koji, zapovijedajući inžinjerskim postrojbama HV, krči ratne putove vrletima Dinare, Kamešnice, bosanskih planina, pletući tako mrežu pobjeda slavne HV. Samo oni koji su iz neposredne blizine mogli pratiti njegov entuzijazam i strast u cijelom tijeku domovinskog rata, u njegovim slatkim ali teškim borbama s vrletima njegovih planina i uvijek na dohvati ruke neprijatelju, mogu pojmiti ushit s kojim je dočekao ulazak sa svojim postrojbama u Knin. Ulazeći često i u dubinu neprijateljskog teritorija, biva ranjen i postaje 50%-tni invalid domovinskog rata. Međutim, to ga ne sprečava da poslije rata sve svoje slobodno vrijeme posvećuje planinarenju, postajući 11. listopada 1997. predsjednikom PD "Kamešnica" u Otoku kod Sinja.

Mi mali ljudi, članovi PD "Kamešnica" Otok, nikad nećemo pojmiti Božje tajne zašto uzima najbolje među nama, ljudе koji su dali najviše nama i našoj domovini, ljudе koji bi najviše voljeli i slavili naša sad slobodna brda i planine. Možemo samo zavapiti: "O Bože, daj mir duši našega velikog predsjednika, a tijelo neka u miru počiva u njedrima slobodne domovine".

Frano Vladova

VLADIMIR PAJAS (1916-1998)

Planinarska organizacija izgubila je još jednog člana iz starije generacije, prim. dr. Vladimira Pajasa. Zagrebačkim planinarima ostao je u sjećanju kao vrstan, zanimljiv i duhovit predavač. Tijekom 13 godina u devet planinarskih društava grada Zagreba održao je 210 predavanja. Svojim predavanjima pružio je poseban

ugodaj sugrađanima i planinarima grada Zagreba, podsjetio ih je na mladost, na planinarenje, na putovanja, te tako pružao veselje i utjehu mnogobrojnim slušačima. Proputovao je oko 40 država na četiri kontinenta, neke zemlje i po nekoliko puta.

Roden je u Zagrebu 10. veljače 1916. godine. Cijelo školovanje, pučku školu, klasičnu gimnaziju i Medicinski fakultet pohađao je u Zagrebu. Diplomirao je 1941, specijalizaciju iz fizijatrije završio 1959. a primarijat stekao 1974. Radio je u Zavodu za reumatske bolesti i u Ortopedskoj bolnici u Zagrebu, u bolnicama za medicinsku rehabilitaciju u Topuskom i Daruvaru te u Komunalnom zavodu za socijalno osiguranje i Zajednici zdravstvenog osiguranja u Zagrebu.

Bio je član Hrvatskog liječničkog zbora i dugogo-dišnji član planinarskih društava "Zagreb Matica" i "INA-OKI" iz Zagreba. Za svoj doprinos planinarstvu primio je mnoga priznanja: diplomu PD "Zagreb-Matica", diplomu i plaketu PD "INA-OKI", srebrni znak s vijencem i plaketu PSZ, srebrni i zlatni znak HPS. Za svoj nesobičan i besplatan trud PD "Zagreb-Matica" (1990) i PD "INA-OKI" (1992) dodijelila su mu doživotno počasno članstvo.

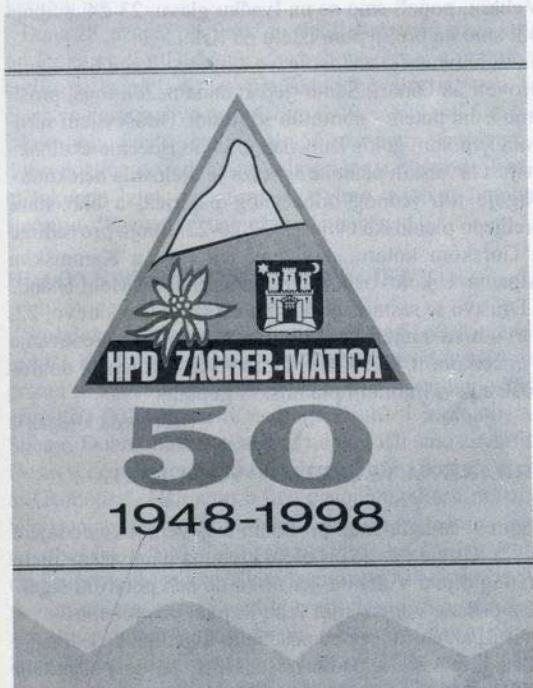
Ostat će nam u trajnoj uspomeni.

Zvonimir Sliepčević

VIJESTI

ZLATNI PIR "HPD ZAGREB-MATICA"

Nizom aktivnosti tijekom ove godine planinari HPD "Zagreb-Matica" obilježavaju 50. obljetnicu osnutka i uspјesnog djelovanja svoga društva. Ovaj vrijedni jubilej još je vredniji prisjetimo li se da je osnutak PD "Zagreb", prvoga poslijeratnog planinarskog društva, označio početak modernog razdoblja hrvatskog planinarstva i da je Društvo kroz sve te godine djelovalo kao jedno od najvećih (1950. čak 19000 članova!) i najjačih u Hrvatskoj (npr. akcija "SOS za Velebit", održavanje stotina kilometara planinarskih staza, 20 godina planinarske škole i dr.).

Tim povodom, na dan osnivanja Društva, 20. svibnja, održana je svečana sjednica u Starogradskoj vijećnici na Markovom trgu. Program je vodio Eugen Kumičić, jedan od osnivača Društva i već 48. godinu pročelnik grupe "Goranin". Planinare su u prepunoj dvorani pozdravili predsjednik Društva Željko Šipek i mnogobrojni gosti iz HPS-a i prijateljskih društava. U okviru umjetničkog dijela programa pročitane su tri najbolje pjesme s natječaja organiziranog u povodu ovoga jubileja, te izведен kraći glazbeni program. Nekolicini planinara, koji su

članovi Društva neprekidno svih 50 godina (!) dodijeljena su prigodna priznanja.

U povodu zlatnog pira HPD "Zagreb-Matica", kroz godinu je priređeno 12 društvenih izleta obilaznicama koje su briga, ali i ponos Društva (Goranski planinarski put u 3 dionice i Planinarski put "Velebno"), a 14. lipnja otvoren je Seniorski put HPD "Zagreb-Matica" u Samoborskom gorju. U Knjižnici "Bogdan Ogrizović" je od 11. do 24. svibnja bila postavljena vrlo uspjela izložba, pretežno dokumentarnih fotografija iz povijesti Društva. Izdana je manja brošura (na slici) koja predstavlja Društvo danas, a priprema se još i izdavanje knjige - Spomenice Društva. Posljednje nedjelje u rujnu održat će se Dan Društva kod doma na Puntijarki, kada će biti dodijeljena priznanja istaknutim članovima. (Alan Čaplar)

PUTOVIMA ANTE RUKAVINE I ANTE VUJNOVIĆA

U organizaciji Komisije za planinarske puteve HPS, posljednjeg vikenda u siječnju odzvalo se preko 50 planinara iz više zagrebačkih društava i HPD "Klikun" iz Pleternice četvrtom po redu memorijalnom pohodu, ovaj put pod nazivom "Putovima Ante Rukavine i Ante Vujnovića". Bio je iznimno sadržajan. Planinari su posjetili Otočac, gdje su ih dočekali članovi domaćeg PD "Gromovača". Nakon uspona na Forticu domaćini su, predvođeni predsjednikom Antonom Plavčićem i tajnikom društva Matom Mudrovčićem, organizirali domjenak u vlastitim prostorijama. Nakon Otočca, u podvelebitskom ličkom mjestu Kuterevu planinare je oduševilo široko ličko srce i gostoljublje, gdje su članovi Kulturne udruge "Karmenica", koja u svom sastavu ima i planinarsku sekciju, pripremili ručak na domaći lički način. Drugog dana svi su autobusom produžili na Baške Oštarije. Neki su po pravoj snježnoj olui osvojili Metlu (1288 m), dok su drugi otišli u Ravni Dabar, u nimalo boljim uvjetima.

Veliku pohvalu zaslужuju organizatori iz Komisije za puteve HPS zbog vrlo uspjele organizacije, planinari koji su sudjelovali u pohodu, članovi PD "Gromovača" iz Otočca, Milka i Marko Vukelić iz kuće "Kosinj", članovi Kulturne udruge "Karmenica" iz Kutereva te rodbina i prijatelji koji su došli na misu zadušnicu na Baške Oštarije. (T. Čanić)

PJESNICI NA SOVSKOM JEZERU

U nedjelju, 7. lipnja na Sovskom jezeru u Dilj gori, najistočnijem dijelu Požeško-slavonske županije, održan je "Četvrti susret planinara-pjesnika". Okupili su se članovi planinarskih društava iz Osijeka, Daruvara, Našica,

Planinari - pjesnici na Dilju

Foto: I. Jakovina

Feričanaca, Pleternice, Požege i Slav. Broda. Sve se odvijalo u hladovini prastarih hrastova u blizini novosagrađene kuće za odmor čaglinskih šumara i zdenca na kojem je ploča sa stihovima pjesnika Dragutina Tadijanovića, koji je u mладosti i sam dolazio na obale Sovskog jezera.

Kako tu manifestaciju organiziraju slavonskobrodski planinari, susret je otvorio, čitajući vlastite rade, Franjo Filjadić, pjesnik i planinar iz Slav. Broda. U programu, koji je vodio Karlo Frančeski, nastupilo je dvadesetak autora iz četiri društva, te glazbeni sastavi "Grom" iz Gromačnika i "Arteški bunar" iz Garčina sa solistima. Program je pozorno pratilo više od 250 planinara i ljubitelja prirode.

Pravi podvig, s obzirom na izuzetno topao dan, napravili su našički planinari Branimir Budimir i Mihail Kušenić, koji su za 7 sati propješaćili neobilježeni put od Našica do Sovskog jezera, povezavši tako Krndiju s Dilj gorom. Sezonu kupanja, u zatravnjenom jezeru, otvorio je požeški planinar Ivan Čokrić.

Okupljenjima je organizator, uz prigodni pečat, ponudio i druge planinarske suvenire. Kvalitetnu prehranu i osvježujuća pića osiguralo je osoblje Planinarskog doma "Đuro Pilar" iz Brodskog vinogorja, kojim gospodare slavonskobrodski planinari. Kako su nam na kraju priopćili Mladen Ratković, predsjednik i Marica Vujnović, tajnica HPD "Dilj gora", očekivali su više planinara, naročito mladeži. No, unatoč tome i ovogodišnji "Četvrti susreti" potpuno su uspjeli, posebice se to odnosi na uzornu organizaciju i gostoljubivost domaćina.

(Ivan Jakovina)

Prošle godine navršila se 35-godišnjica rada HPD "Pliva". Nizom aktivnosti obilježili smo taj naš jubilej: održali smo skupštinu Društva, izdali knjižicu "35 jubilarnih vrhova", organizirali dvodnevni izlet na Troglav, čije ime smo prije nosili, a ove godine, 9. lipnja predstavili smo brošuru "35 godina HPD Pliva Zagreb 1962-1997". Na prezentaciju su pozvani osnivači Društva, mnogi istaknuti dugogodišnji članovi i dužnosnici, te prijatelji iz drugih društava i predstavnici HPS. No, nismo sami slavili. Našu planinarsku školu od 1. 4. do 20. 5. 1998. uspješno je završilo 17 odraslih polaznika.

Organiziramo izlete svake nedjelje, a ovo proljeće imali smo pregršt prelijepih dvodnevnih i trodnevnih izleta autobusom: 21.-22. veljače slavili smo fašnik na Bohoru; 15. ožujka bili smo na Kleku i prošetali kanjonom Kamačnika; 4.-5. travnja išli smo na Pokljuku, obišli kanjon Vintgar, popeli se do Blejske koče i na Debelu Peč, 1. - 3. svibnja imali smo izlet Kozjak - Promina, 17. svibnja na Danu hrvatskih planinara u Velikoj, popeli smo se na Ivačku glavu, 23.-24. svibnja bili smo na prelijepom izletu na Krk.

Osobito nam je zadovoljstvo što smo vikend 6.-7. lipnja proveli na Dinari. Samo tjedan dana nakon toga, prošli smo istim putem - obrnutim smjerom. Oduševljeni surovom ljepotom golog kamena, posebno ističemo ekološku svijest hrvatskih planinara. Staza je djelovala netaknuto. Nigdje niti jednog odbačenog papirića, a oko staze prelijepo planinsko cvijeće. Od 20.-22. lipnja provodimo u Gorskom kotaru, a vikend iza toga u Kamniškim Alpama. U kolovozu naši planinari idu na Mont Blanc.

Društvo se sastaje utorkom u 19 sati u Cankarevoj 22, a tri utorka u mjesecu imamo vrlo zanimljiva predavanja s početkom u 19,30 sati. Društvo je otvoreno i dobrodošli su svi ljubitelji planinskih ljepota.

(Bernarda Huzjak)

PRILIKE NA VELEBITU OVOGA LJETA

Putevi su uglavnom prohodni u sjevernom i srednjem dijelu. Ostaje i dalje problem kretanja u najvišem dijelu južnog dijela Velebita, jer nitko ne želi potvrditi sigurnost prilaza Vaganskom vrhu ili puta po grebenu.

NP "Paklenica" je pod posebnim uvjetima i uredivanje staza nije više u nadležnosti HPS, pa se posjetitelji upućuju za obavijesti u upravu Parka.

Radi noćenja treba se interesirati za mogućnost smještaja. Planinarska kuća obitelji Vukelić u Donjem Kosinju zasad planinarima nije pristupačna. Moguć je nužni smještaj u Kuginoj kući (između Laktinog vrha i Lisca). Na Šugarsku dulibu može se doći s Baških Oštarija uobičajenim pristupom po VPP-u kroz Ramino korito ali je sklonište u kontejneru u lošem stanju. Odatle je silaz moguć prema Lukovom Šugarju, dok preko Jelove ruje na Stap, do Tatekove kolibe, put još nije provjeren. Do Stapa je moguć prilaz iz Mandaline ili s Rujna preko Račabuše, ali markacije nisu obnovljene.

Dobar smještaj je u domu u Paklenici. HPD "Paklenica" je napravilo još jedno planinarsko sklonište u podnožju Sv. brda kod Vlaškog grada.

(Tomislav Pavlin)

DANI "KAMENARA"

Po prvi su put članovi HPD "Kamenar" iz Šibenika obilježili Dan svoga Društva. Manifestaciju su započeli prvoga dana proljeća, 21. ožujka, dvodnevnim izletom na Brijune s usputnim posjetom crikveničkim planinarama i njihovom planinarskom domu Kurin (830 m). Nakon toga su 26. ožujka organizirali za članstvo i građanstvo predavanje "Uspon po Dolomitima", popraćeno prekrasnim slajdovima. Predavanje je, u prepunoj dvorani Šibenskog Županijskog muzeja, održao Mladen Japirko, ugledni splitski planinar, član HPK "Split". Sutradan su u klubu Šibenčana, tek osnovanoj udruzi građana, priredili izložbu o radu i djelovanju "Kamenara" pod nazivom "Šibenčani, živite zdravije!" Otvaranju izložbe bio je nazočan velik broj planinara i građana, koji su uz zajedničku večeru i zabavu s klapom "Lanterna" ostali do kasno u noć.

Dana 28. ožujka planinari su čistili dio svoje staze koja od Piska vodi u Dubravu i na vrhove Trtra, a manifestaciju su završili 5. travnja jednodnevnim izletom za članstvo i građanstvo na obližnje Orlice (509 m). Unatoč jakom jugu izletu se odazvalo 56 planinara i građana, a dobrodošlica priredena na odmorištu u Vrsnom, kao i cijelokupan izlet, zasigurno će svima ostati u lijepom sjećanju. "Kamenar" uspješno ide naprijed.

HLADAN TUŠ U DOMU "RUNOLIST"

Sjećalite se možda one kišovite nedjelje 8. ožujka, kada je kiša lila ko' iz kabla, a vi ste sve to promatrali kroz prozor svoga toplog doma? Sjećate li se i koliko je jako grmjelo? Baš smo se te nedjelje Bruno i ja uputili na Sljeme. Dobro, nismo ni mi baš naivni, išli smo žičarom. Došavši do vrha, požurili smo do najbližeg doma. Bio je to "Runolist". Ušli smo u blagovaonicu, skoro praznu, bilo je tamo samo nekoliko ljudi. Svojim izgledom - lijepo obućeni i suhi - dali su naslutiti kako nisu stigli cipelugom, već autom. Skinuli smo mokru odjeću i malo se odmorili, a zatim izvadili svoju hranu. Sigurno i vi, ako ste planinari, svoju hranu uglavnom donosite od kuće. Opskrbnica ovog doma ljutito je rukom pokazala prema zidu rekavši: "Zar ne vidite natpis?" Taj je natpis glasio otprilike ovako: ZABRANJENO KONZUMIRANJE DONEŠENE HRANE. TAKVA HRANA SE MORA KONZUMIRATI IZVAN PROSTORA PLANINARSKOG DOMA! To je te nedjelje za nas značilo vani na mokrim klupama, uz prohom oblaka i grmljavini. Nas dvoje smo se začudeno pogledali i pomalo zbumjeno upitali: "Kako to?" Gospoda nam je na to počela govoriti o porezu na stolove, pranju stolnjaka, peglanju itd. No, lijepo, pomislim, što sada? Osjećala sam se kao da me netko izbacio van na kišu. Kako nam spomenuta gospoda nije ponudila nikakav kompromis, napustili smo taj pla-

ninarski dom, pitajući je li on tijekom godina, zbog sve većeg auto-turizma koji napada jedini zagrebački Park prirode Sljeme, postao nešto drugo, nešto čemu se nismo nadali. Možda bismo to nekadašnje utočište istinskih planinara danas trebali nazvati nekim novim imenom, privlačnijim za auto-izletnike? No bilo je kako bilo, mi smo po Sljemenu kišom opronom nastavili do Puntijarke, znajući da nas tamo čeka naša topla planinarska sobica i znajući da se tarpo "TO" smije. (Daniela V.)

VIJESTI IZ MAKARSKE

Na jugoistočnom dijelu Biokova, nad Živogošćem, uzdiže se lijep vrh Sutvid (1155 m) koji dominira ovim, nižim dijelom planine. HPD "Biokovo" i njegovi iskusni planinari Stipe Bušelić i Boro Turina organizirali su i poveli blizu 50 daka, od kojih se dvadesetak popelo na sam vrh. Malo zatim, na Sutvidu je i skupina planinarki iz Ploča koju je vodio načelnik Srđan Jurišić.

Priprema se dogradnja kuće "Slobodan Ravlić" na Lokvi. Sav materijal, težak oko 60 tona, prevezen je prošle jeseni na teren oko kuće helikopterima HV. "Oživio" je naš društveni ormarić na prometnom mjestu središnjeg dijela rive i imat će sigurno dobar učinak.

Na Makarskom primorju su, uz grad Makarsku, i općine Brela, Baška Voda, Tučepi, Podgora i Gradac. Tu se radaju poticaji za nova planinarska društva. Nedavno je u Brelima osnovano HPD "Pozjata", a planinari iz Baške Vode su ovog Uskrsa pohodili mjesto pogibije planinara Maksimilijana Mandla (pog. 17. IV. 1927.) na grebenima iznad Basta. (Ivo Puharić)

UTEMELJEN ŠPORTSKO-PENJAČKI ODSJEK HPD "MOSOR"

Prije desetljeća i po, u Splitu (i Hrvatskoj) počelo je športsko penjanje prvenstveno nastojanjima I. Piljića i I. Matkovića. Djelatnost se odvijala u sklopu AO PD "Mosor". Godine 1986. na Marjanu je održano natjecanje u športskom penjanju, prvo u Hrvatskoj i među prvima u svijetu. Penjači su 1992. osnovali ŠPK "Marulianus", ali se športsko-penjačka aktivnost odvijala i u HPD "Mosor". Dana 28. travnja održana je utemeljitelska skupština športsko-penjačkog odsjeka HPD "Mosor". Za pročelnika je izabran Joško Božić, za tajnicu Gorana Jelić i za oružara Toni Zlodre. (I. T. Marinov)

IZLET U GEROVU

Sekcija društvenih izleta PD "INA-OKI" organizira izlet u Gerovo i okolicu dne 11. i 12. 08. 1998. Obavijesti i prijave: Dr. Adica Sličević, tel. 46 14 258 (stan) i (049) 213 612 (vikendica).

KARLOVČANI NA KLEKU

U nedjelju, 25. svibnja 70-ak planinara bilo je na Kleku. Izlet su organizirali članovi HPD "Martinčak" iz

Karlovca i Centra za ekspedicijom i istraživanja "Braća Seljan", a pridružili su se i članovi novog PD "Vrlovka" iz Kamanja, dok su najbrojniji bili članovi ekološkog društva "Sedra" iz Barilovića. Svi planinari uspeli su se na vrh i bili nagrađeni predivnim vidicima na sve strane. Slijedilo je i pravo planinarsko krštenje s metlom i konopcem. Nakon silaska planinare su dočekala dva kotla, jedan s gulašem a drugi s grahom. Prepuni ugodnih dojmova svi su se sretno vratili kućama uz obećanje za skorašnje novo zajedničko druženje.

(Dr. Ante Starčević, prof.)

DOPUNA ČLANKA O ORIJENTACIJI

U prošlom broju u članku "Novi uzlet orijentacije u Hrvatskoj" izostalo je da su u prvoj skupini naših orijentacija koji su otišli na natjecanje u Mađarsku 1967. godini bili i članovi PD "Orahovica" iz Orahovice.

IZLETNIČKA OPREMA "QUASAR"

U Zagrebu je početkom travnja otvorena nova trgovina izletničkom i znanstvenom opremom i literaturom. U sklopu prodavaoice Quasar mogu se nabaviti šatori, vreće i podlošci za spavanje, ruksaci, čuture, mijehovi, termosice, kuhala, kompasi, baterijske svjetiljke, lovački i vojnički noževi, rasklopni nožići i ostala oprema za boravak u prirodi. U assortimanu je uključen i širok izbor dvogleda, teleskopa i mikroskopa, kao i znanstveno-fantastična i prirodoslovno-znanstvena literatura. Svi se proizvodi prodaju po povoljnim cijenama, uz popust za plaćanje gotovinom i mogućnost otplate robe čekovima na više rata. Adresa prodavaonice je Ilica 64, a telefon 01/48 47 000. Svi ljubitelji prirode su dobrodošli. Planinari koji donesu ovaj broj "Hrvatskog planinara" imaju 5% popusta.

OSOBNI ZVUČNI ALARM S BJESKALICOM

Konačno nešto pravo za planinare! Osobni alarm s bljeskalicom možemo i čuti i vidjeti, jer osim sirene ima stroboskopsku bljeskalicu (primjena u medicini). Alarmni uređaj ima mogućnost široke primjene, a naročito noću. Radi javljanja svog položaja posebno je pogodan za planinare, šetače u prirodi, skijaše, alpiniste, kampere. Nekoliko tehničkih podataka i način primjene: visina 97 mm, dužina 60 mm, težina 190 g, baterija 9 V načinjena je od specijalne plastike. Cijena je 1.025,00 kn (291 DEM). Način aktiviranja - povlačenjem poteznog remenčića javi se sirena te svjetlo bljeskalice. Namijenjen je u svojoj osnovnoj funkciji ljudima koji odlaze u prirodu. Frekvencija zvuka se mijenja po intervalima, što bitno povećava slušnost. U prirodi ćemo prije čuti takav zvuk nego zvuk samo jedne frekvencije. Dodatna bljeskalica uključuje se istovremeno sa sirenom koja se pri dnevnom svjetlu vidi na 10 km, u noći do 15 km, te čak kroz 2 m snijega. Spašavanje nekog u mraku vrlo je teško. S ovim alarmom možemo uštedjeti dragocjeno

vrijeme i izbjegi neželjene posljedice te je takav alarm za alpinističke pohode dio obvezne opreme. Djeca koja se izgube lako će se s alarmom pronaći. Uz ovaj alarm osjećamo se opušteni jer znamo da smo sigurni. Dakle, koristiti ga mogu svi, a otporan je i na kišu. Dobro bi došao planinarskom domu, društvima, skijašima, alpinistima...

Informacije: Žarko Nikšić, tel./posao 01/48-40-119, tel. stan 01/38-72-679.

IDUĆI BROJ "HRVATSKOG PLANINARA"

izlazi kao dvobroj koncem mjeseca kolovoza na 48 stranica.

PLANINARSKI KLUB "SPLIT"

Već pet godina zaredom Klub organizira bogat i sadržajan izletnički program zahvaljujući Komisiji za izlete, ture i pohode koja je uglavnom nisilac takve aktivnosti. Tako je 22. ožujka organiziran uspon na Veliki Kabal (1339 m) s pedeset sudionika, 5. travnja na Kozik (Sv. Jure 1318 m), 13. travnja na Tušnicu (1700 m) sa 62 sudionika. S njima su bili planinari iz "Mossora" - Split, "Kamenara" - Šibenik, "Biokova" - Makarska i "Malačka" - Donja Kaštela. (Mladen Japirko)

PREDAVANJA U PD "INA-OKI"

U PD "INA-OKI", u prostorijama Židovske općine, Palmotićeva 16, održao je dva puta predavanje Mladen Kuka, član PD "Dubovac" iz Karlovca. Prvo je bilo posvećeno Karlovačkoj visokogorskoj ekspediciji (1997) na vulkanske planine Chimborazzo (6310 m), Cotopaxi (5897 m) i Tungurahua (5019 m) u ekvatorskim Andama pod nazivom "Vulkani Anda". Drugo je predavanje bilo o karlovačkoj ekspediciji "Tragom braće Seljan" u Južnu Ameriku (1998). Cilj joj je bio da dostojno i domoljubno obilježe 85-godišnjicu smrti Mirka Seljana i da obidu neka karakteristična mjesta istraživanja braće Seljan u više južnoameričkih država (Čile, Peru, Bolivijska, Paragvaj, Brazil). Ovo je vrijedan uspjeh karlovačkih planinara. (Z. Slijepčević)

Sv. Mihovil na Kozjaku iznad Kaštela

Foto: Josip Peša

PANTONE® COLORS

CHROMOS *dd* **CHROMOS**

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

Printing Ink Factory Samobor - Croatia

sports fashion

KRENIMO!

ZASTUPNIK ZA HRVATSKU

HIMALAYA SPORT d.o.o.
Vrazova 8c, VARAŽDIN
tel/fax 042 212 501
GSM 098 267 148

jakne, hlače, odjela
za boravak u prirodi
za planinare, alpiniste,
penjače, skijaše
i sportaše

Nuptse -
zapadna stijena -
jedan od najvećih
izazova svjetskog
alpinizma.
Ispeanjana u opremi
MM sports fashion.